

כיקרוב

החסידות

תהא שנה פלאות בכל

ערב ראש השנה, זכינו
לשיחה מיוחדת במעונו
של הגאון המקובל הרב
יצחק גינזבורג שליט"א
על אודות דרכי התשובה
על פי תורת החסידות,
התשובה מתוך שמחה,
עבודת ה' היונקת
ממקורות נשגבים ועם
זאת שווה לכל נפש וגם
רמזים נפלאים לשנה
הבאה עלינו לטובה

עדכוני חב"ד;

בכסה ליום חגנו

עניינים נפלאים בחסידות כביאורים
לסוגיות הנלמדות בימים אלו בדף היומי

עיצומו של יום

מהותם של חגי החודש השביעי
ע"פ מכתביו הכלליים של הרבי

ראש השנה

הסתלקות והכתרה

לשם מה צריך להכתיר את הקב"ה למלך בכל שנה מחדש – וכי בלעדי ההכתרה אין הוא מלך העולם? • מהו עניין ה"שינה" של הקב"ה בליל ראש-השנה? • מהו תוכנה הפנימי של תקיעת-שופר? • מהו שורש האמונה של היהודי בקב"ה? • שני משלים לסילוק הרצון והתענוג בליל ראש-השנה, וביאור ההבדל ביניהם על-פי משלו המפורסם של רבי לוי-יצחק מברדיטשוב • **משא עמוק להכתרת המלך**

לכן, בכדי שהמלך יסכים למלוך צריך שהעם יכתיר אותו – בני המדינה צריכים לבקש ולהתחנן לפני המלך שיסכים למלוך עליהם והם צריכים להראות לו את גודל התבטלותם אליו. והתבטלות פנימית זו היא המעוררת במלך את ההסכמה והרצון למלוך עליהם (ראה ספר המאמרים תש"ג עמ' 7 ובכ"מ).

עניין זה נדרש במיוחד במלכות דרקיעא: הקב"ה מרומם מעניין המלוכה על הנבראים, לא-י-ערוך מרוממותו של מלך בשר-ודם מהמלוכה על העם. לגבי הקב"ה, כל העניין של בריאת העולם והמלוכה עליו הוא השפלה עצומה. אמנם לגבינו בריאת העולם היא גדולה עצומה, וכפי שחז"ל (ברכות נח, א) מפרשים את הכתוב (דברי הימים-א כט, יא) "לך ה' הגדולה" – "זו מעשה בראשית", אבל ביחס אליו יתברך גדולה זו היא השפלה גדולה – "במקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו (ראה מגילה לא, א). לגבי הקב"ה הגדולה שבמעשה בראשית והמלוכה על נבראים, זו ענווה והשפלה.

לכן, בכדי לעורר אצל הקב"ה את הרצון למלוך על העולם, בני-ישראל צריכים לעורר כביכול את התענוג של הקב"ה במלוכה עד שיסכים וירצה למלוך.

אמנם בתחילת הבריאה, כאשר "אדם אין לעבוד" (בראשית ב, ה), המשכת הרצון למלוך הייתה באתערותא דלעילא – מפני ש"חפץ חסד הוא" (מיכה ז, יח); אבל המשכה זו היא "רק על שנה אחת" (לקוטי-תורה ר"ה נח, ב), אולם "לאחר שנה, החיות הראשון עולה ומתכסה ונכלל במקורו" ומאז "באתערותא דלתתא תליא מילתא" (לקוטי-תורה שם. וראה גם סידור אדמו"ר הזקן שער התקיעות רמז, ב. וראה גם תניא באגרת הקודש סימן יד. ועוד).

מאז הבריאה הראשונית שנעשתה מצד גודל חסדו של הקב"ה שצמצם והשפיל עצמו למלוך על העולם, המשכת הרצון למלוך נעשית על-ידי עבודת האדם. בכל ערב ראש-השנה הרצון והתענוג של הקב"ה למלוך על העולם מסתלקים לשורשם, לדרגה בה הוא מובדל לגמרי מעניין העולמות, ובני-ישראל על-ידי התבטלותם הפנימית לה' ותחנוניהם בראש-השנה "מלוך על העולם כולו בכבודך" – מעוררים וממשיכים מחדש את הרצון של הקב"ה במלוכה לשנה אחת נוספת. צעקה פנימית זו, הנובעת מהנקודה הפנימית של נשמת היהודי שמצידה ללא מלכות הקב"ה חיו אינם חיים – מעוררת וממשיכה מעצמות הקב"ה את הרצון למלוכה.

זהו תוכנה הפנימי של תקיעת שופר:

מכיוון שצריך להמשיך את הרצון והתענוג למלוכה מעצמותו ית' שלמעלה משייכות לעולמות, לכן, גם עבודתם של ישראל בראש-השנה לעורר את הרצון והתענוג, צריכה להיות עבודה נעלית ועמוקה יותר

מצוות תקיעת-שופר בראש-השנה קשורה למהותו של היום, כמאמר חז"ל (ראש-השנה כו, ב) "מצוות היום בשופר". הסיבה לכך היא, מפני שעניינו העיקרי של ראש-השנה הוא – להמליך את הקב"ה למלך עלינו, ועיקרה של ההכתרה נעשה על-ידי התקיעה בשופר, כדברי הגמרא (שם טז, א. לה, ב) "אמרו לפני בראש-השנה מלכויות... כדי שתמליכוני עליכם... ובמה בשופר". רבנו סעדיה גאון מבאר, שהקשר בין תקיעת-שופר להכתרת הקב"ה למלך הוא, לפי ש"כן עושין המלכים בתחילת מלכותם שתוקעין לפניהם בחצוצרות להודיע ולהשמיע בכל מקום התחלת מלכותם" (הובא באבודרהם בטעמי התקיעות).

והדבר דורש ביאור: לשם מה צריך להמליך את הקב"ה בכל ראש-השנה מחדש, הרי הקב"ה הוא מלך העולם גם לפני הכתרה זו? עיקרן של דברים כך הוא:

כיוון שהקב"ה מצד עצמו נעלה באין-ערוך מהנבראים, לכן עניין המלוכה עליהם הוא ירידה והשפלה לגביו. ועל-דרך מלך בשר-ודם: מלך אמיתי, הוא אדם מרומם ונעלה מצד עצמו. וכפי שנאמר על המלך הראשון בישראל, שאול, "משכמו ומעלה גבוה מכל העם" (שמואל-א ט, ב). מלבד פשוטו של מקרא – שקומתו של שאול הייתה גבוהה, תוכנו של כתוב זה הוא – שבאישיותו היה שאול אדם מרומם ו'גבוה' (ראה אור-התורה

תיאור מצבו של המלך בעודו ביער בבגדים פשוטים, הוא משל לעצמותו של הקב"ה כפי שהוא מופשט מעניין המלוכה; והמשך התיאור – כיצד האיש הוביל את המלך מהיער והושיבו חזרה על כסא מלכותו – הוא משל לעניין "תמליכוני עליכם"

וירא כרך ד דף תשסד, ב). דרגת ה'שכם' שלו – הרומזת למידות – הייתה גבוהה ונעלית מהראש ומהמוחין של כל העם, גם מהגדולים שבהם (ומצד רוממות פנימית זו, נשתלשל שגם גופו הגשמי היה גבוה, כפשוטו של מקרא).

לאדם מרומם שכזה, למלוך על מדינה ולהנהיג עם זו השפלה גדולה. אצלנו מקובל לתאר את המלך כאדם שרוצה ומתאוה להתנשא על אנשים. אבל האמת היא, שההפך הוא הנכון – מלך אמיתי, הראוי להיות מלך, הוא אדם מרומם מצד עצמו, שהמלוכה והנהגת המדינה נחשבים להשפלה עבורו, והוא אינו חפץ בזה.

ויש לומר, שמבחינה מסויימת, עניין זה מבטא נקודה עמוקה יותר בקשר של הבן אל אביו מהקשר המתבטא בצעקה הפנימית שלו "אבא, אבא".

ביאור הדברים:

במאמרי חסידות (ראה המשך וככה תרל"ז פרק ע. סה"מ מלוקט ח"א עמ' נו) מובא משל מפורסם מרבי לוי יצחק מברדיטשוב נ"ע (ראה קדושת לוי דרוש לר"ה ד"ה 'בחצרות') בנוגע לתקיעת שופר:

"מלך בשר ודם שנסע ליער גדול . . עד שבא לעומק היער ולא מצא הדרך הנכון והישר לשוב לביתו, וראה ביער אנשים כפרים ושאלם על

מאשר העבודה בכל ימות השנה. רק עבודה שנובעת מעצמיות הנפש, יכולה לעורר ולהמשיך את הרצון והתענוג במלוכה מעצמיות הקב"ה. ועבודה פנימית זו, הנובעת מעצמות הנשמה ומעוררת את עצמותו של הקב"ה, באה לידי ביטוי בקולו של השופר. ה"קול פשוט" של השופר מורה על צעקת הלב מעומקא דליבא, שאינה יכולה להתבטא באותיות כי אם בצעקה ב"קול פשוט" (ראה לקוטי תורה שם ד. ובכ"מ).

מהי סיבת ה'סילוק'?

אך עדיין צריך להבין: הן אמת שלאחר שנעשה סילוק הרצון והתענוג במלכות, בניישראל צריכים להמליך את הקב"ה בראש השנה מחדש; אבל דבר זה עצמו דורש ביאור, מדוע נעשה הסילוק כל שנה מחדש? מהי המטרה והתועלת בכך? אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה (דברים פב, א) מבאר עניין זה באמצעות משל: "אב שרוצה להבין חכמת בנו, אזי מסתיר את עצמו ממנו בכדי לידע ולהכיר חכמת הבן, שיבין שההסתר וההעלם הזה אינו אלא בכדי שיבקשו הבן וימצאו ואז תגדל השמחה באביו בשביל חכמת בנו והכרתו בזה".

באחד ממאמרי אדמו"ר מוהרש"ב (ספר המאמרים עז"ת עמ' ט) עוסק גם כן בעניין זה, ומביא בהקשר לכך את משל המדרש (מדרש רבה שיר השירים פ"ב, ב) מ"מלך שהיתה לו בת יחידה, והיה מתאווה לשמוע שיחתה, מה עשה . . רמז לעבדיו ונפלו לה פתאום בליסטין, והתחילה צווחת אבא אבא הציליני".

זאת אומרת: הסיבה לכך שבראש השנה נעשה סילוק הרצון והתענוג במלוכה, היא בשביל עניין ההכרתה עצמו – בכדי שבניישראל יתעוררו לעבודת ה' פנימית ועמוקה יותר. שהם יקבלו עליהם עול מלכות שמים ויבקשו את מלכות הקב"ה מחדש מתוך עומק פנימיות נשמתם. ועבודה זו מעוררת מחדש את המשכת הרצון והתענוג מעצמותו של הקב"ה.

הסבר זה מוביל למסקנה נוספת: מכיוון שסילוק הרצון בראש השנה הוא בדוגמת אב המסתיר עצמו מבנו "כדי שיבקשו הבן וימצאו", אם כן מובן שבעצם מהות הסילוק הוא אינו סילוק אמיתי – הוא לא נעשה לשם ההעלם וההסתר כשלעצמם, אלא כל כוונתו היא בשביל שהבן יחפש את אביו. ובלשון המאמר: "נראה כן כאילו מסלק רצונו ח"ו".

[אין כוונת הדברים שהסילוק אינו אלא דמיון שנעשה לגבינו; הסילוק הוא אכן מציאות אמיתית. לכן אומרים חז"ל שבראש השנה נדרשת העבודה של "תמליכנו עליכם" – עבודה ש"תורת אמת" מעידה שהיא זו שממליכה את הקב"ה למלך. כוונת הדברים היא לכך, שתוכנו ומטרתו של הסילוק אינם כפי שהדברים נראים בחיצוניותם כסילוק גרידא, אלא שתוכנו הפנימי והאמיתי של הסילוק הוא רק בכדי לעורר את הבן, בניישראל].

בן חכם מזהה את אביו המלך

אם נדייק טוב בשני המשלים שהובאו לעיל – מאב ה"רוצה להבין חכמת בנו" (שהוא בלקוטי תורה), ומ"מלך שהיתה לו בת יחידה, והיה מתאווה לשמוע שיחתה" (שהוא במאמרו של אדמו"ר מהורש"ב מהמדרש) – נמצא שיש הבדל מהותי ביניהם: במשל הבת מודגש שכוונת המלך היא לשמוע את צעקת הבת "אבא, אבא"; ואילו במשל שבלקוטי תורה מודגש עניין עמוק יותר: האב לא רוצה לשמוע את קול הבן הקורא לאביו בלבד, אלא הוא מעוניין לראות את חכמת בנו, כיצד הוא מבין "שההסתר וההעלם הזה אינו אלא בכדי שיבקשו וימצאו".

כלומר: אפשר להבין שכוונת הסילוק של ראש השנה היא רק בשביל הצעקה הפנימית של בניישראל אל הקב"ה "אבא, אבא", "מלך על העולם כולו"; אמנם מדברי אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה מודגש, שמטרת הסילוק היא גם בכדי לגלות את "חכמת הבן" – לגלות את היכולת של הבן להבין ולהכיר שהסילוק אינו הסתר אמיתי אלא רק "נראה כן".

הדרך, ולא הכירו את המלך, ולא ידעו מה להשיב לו כי מעולם לא ידעו את דרך המלך הגדול הנכון והישר. עד שמצא איש חכם ונבון, ושאלו על הדרך, אז הבין החכם שהמלך הוא, ונודעו לאחוריו, ושמע תיכף לרצונו, ויראהו את הדרך, כי מרוב חכמתו ידע את הדרך המלך הנכון והישר. ויולך את המלך לבית המלוכה ויושב אותו על כסא מלכותו אשר בבית המלכות.

"... ויהי אחרי ימים רבים חטא אותו האיש למלך, ויקצוף עליו המלך, ויצו לשרים היושבים ראשונה במלכות לשפוט אותו האיש כדין העובר על מצות המלך. ויצר להאיש מאוד, כי ידע משפטו יהיה חרוץ לרע לו . . ויפול לפני המלך ויבקש על נפשו, שקודם שיצא דבר משפטו, ימלא שאלתו בדבר אחד, והוא: להלביש אותו בגדים הראשונים שלו בשעה שהולך את המלך מהיער, וגם המלך ילבוש בגדים שלבש אז. וישא לו המלך לדבר הזה.

"ויהי כאשר לבש המלך את בגדיו הנ"ל והאיש את בגדיו הנ"ל, זכר המלך את גודל החסד שעשה עמו אשר החזיר אותו לבית המלוכה וישיבהו על כסא מלכותו, ויכמרו רחמיו עליו, וימצא חן וחסד לפניו, והעביר את חטאתו מלפניו, והשיבהו על כנו.

"ככל המשל הזה כן אנחנו בניישראל, בשעת מתן תורה החזיר הקב"ה התורה על כל אומה ולשון ולא קבלוה, ואנחנו בניישראל קבלנו התורה בשמחה ועונג עד אשר קדמנו נעשה לנשמע, וקבלנו עול מלכות שמים ונמליכו למלך עלינו, לקיים מצותיו וחוקיו ותורתו הקדושה . . לכן אנחנו

אמרו לפני מלאכיות כד' שתמלאיכונ' עליכם

ערב ראש השנה, זכינו לשיחה מיוחדת ומרוממת עם הגאון המקובל רבי יצחק גינזבורג שליט"א, על עבודת ההבנה הנדרשת לימים הנוראים, ההבדל הדק שבין שמחה לבין יראה, האפשרות לעבודת התשובה מתוך השמחה, הווידוי וחלקו הגדול בימים נוראים והדרך השווה לכל נפש בעשרת ימי תשובה • בתווך ניצלנו את ההזדמנות למי ששיגו ושיחו בתורת הרמז והסוד ושמענו מפיו רמזים נפלאים לשנת תשפ"ב הבאה עלינו לטובה

בנימין ליפקין

שמו של הגאון המקובל רבי יצחק גינזבורג הולך לפניו. דברי תורתו נפוצים בקרב המוני תלמידיו מכל החוגים. משנתו המשלבת את תורת רבותינו אדמו"רי חב"ד עם שליטה מרהיבה בתורת הקבלה והסוד מוצאת את ביטוייה בשורה ארוכה מספור של דרושים, פרפראות ודרכים בעבודת ה'. לקראת ראש השנה, שבה תורת החסידות מעלה את קדושת היום לפסגות של שגב שאין בדומה להן, נועדנו לשיחת עומק עם הרב תוך השתדלות נאמנה לפשט ולהנגיש את הדברים על מנת שיהיו מעוררים ושווים לכל נפש.

אנחנו עומדים כבר בסוף אלול, בימי חשבון הנפש האחרונים על השנה שעברה. איך נכון לעשות חשבון נפש שבאמת יחולל בנו את התוודע המתבקשת, מתוך כוונה כנה להצליח יותר בעבודת ה'?

יש תורה של הבעל שם טוב (כתר שם טוב עא) שמתחילה במשפט "בענין עבודת השם יתברך, אף שאינו עולה לו לפי דעתו". לכל אחד יש שאיפות בקדושה, שלא תמיד הוא מצליח לממש אותן. זו תופעה שבולטת במיוחד אצל מי שעדיין לא כל כך מנוסה בעבודת ה' – בחור שיש לו "ריתחא דאורייתא", שמאד רוצה להשיג הרבה, אבל לא תמיד מצליח. חשבון הנפש של סוף השנה קשור לענין הזה.

מצד אחד, בעולם הזה אף אחד לא משיג מה שהוא רצה. רבי אייזיק מהומיל זצ"ל, ה'משכיל' הגדול בחסידות חב"ד, מסביר שבעולם הזה אנחנו נמצאים במציאות של "עד ולא עד בכלל", ורק לעתיד לבוא נזכה ל"עד ועד בכלל". היום אנחנו מציבים לעצמנו יעדים, ולא מגיעים אליהם... לכן, בסוף שנה, כשעושים חשבון, כל אחד מאוכזב. זו ההרגשה של "תכלה שנה וקללתיה" – הקללה היא האכזבה, התחושה שלא השגתי מה שרציתי. ככה זה בעולם הזה, עלמא דשקרא – עולם של שקר וכזב, גם מלשון אכזבה.

צריך לזכור שיש בזה גם יתרון – אין ברוחניות דבר גרוע יותר ממצב של "שמח בחלקו". אם מישוהו מרוצה מעצמו בסוף השנה, בסיכום המעשים הטובים שלו, הוא חשוף להכשה של הנחש הקדמוני שמחדיר באדם את ארס הגאווה דווקא בסיום. על זה כתוב "ואתה תשופנו עקב" – הנחש נושך בעקב, בסיום, בסוף כל מעשה טוב ובסוף השנה כולה.

מצד שני, כעת הזמן לחדש את הרצון. חשבון הנפש הוא קודם כל על הדבר הזה בעצמו – האם רציתי מספיק? האם שאפתי מספיק? הבעל שם טוב אומר (כש"ט סח) שתלמיד אברהם אבינו משתמשים במדות של תלמידי בלעם הרשע בענינים רוחניים, יש להם "נפש רחבה" להשתוקק הרבה בעבודת ה' ו"רוח גבוהה" לקיים "ויגבה לבו בדרכי ה'" – לרצות דברים גדולים ולהיות בטוחים שאפשר ליישם אותם.

עיקר התשובה הוא "רצוא", ומי שלא רצה מספיק, לא היה עם מספיק תשוקה ו"רצוא", צריך לעשות תשובה על הדבר הזה בעצמו.

"קרן זוית", שהיא נקודה של 'אין' בין 'יש' ל'יש' – בין התכניות הקודמות שלי לכיוון החדש שלי צריך נקודה של אין, של התבטלות לה', שמתוכה מקבלים כח לרצונות ותכנונים חדשים. זה הסוד של ראש השנה, אחרי חשבון הנפש של סיום השנה. דווקא ההתבטלות הזו, מתוך האכזבה על כל מה שלא השגתי, נותנת כח להתעוררות חדשה של תשוקה ו"רצוא".

תשובה מתוך שמחה

בתורת החסידות ובסיפורי צדיקים מדברים על תשובה בשמחה וידידי בשמחה. השאלה היא האם זה אכן עבור אנשים כערכנו או שזה קיים רק בסיפורי הבעל שם טוב?

השאלה איך עושים תשובה בשמחה, ומהי בכלל התשובה הזו, היא השאלה הכי חשובה, שרק בשבילה היה כדאי כל הראיון הזה. כמובן, הנושא הזה מוסבר באריכות בכל ספרי החסידות אבל ננסה לומר כאן את התמצית:

היסוד של הכל הוא ספר התניא קדישא, התורה שבכתב של החסידות. ספר התניא הוא ספר של בעלי תשובה – לא רק אגרת התשובה, אלא כל הספר. לא כולם יודעים ש"ספר של בינונים" (כפי שאדמו"ר הזקן קרא לספר התניא) הוא בעצם ספר של בעלי תשובה – יש דרך עבודת ה' של צדיקים ודרך עבודת ה' של

"עיקר התשובה הוא 'רצוא', ומי שלא רצה מספיק, לא היה עם מספיק תשוקה ו'רצוא', צריך לעשות תשובה על הדבר הזה בעצמו. אם לא השגתי את מה שרציתי, כדי לחדש את הרצון צריך באופן ברור לשנות כיוון"

אם לא השגתי את מה שרציתי, כדי לחדש את הרצון צריך לשנות כיוון. כל ראש חודש הוא זמן לחדש את הראש, וראש השנה הוא זמן לשנות את הראש לגמרי – לשנות כיוון. אם לא הצליח לי בכיוון הקודם – צריך לפנות לכיוון חדש, אולי הוא יניב פירות.

בחסידות כתוב ששינוי כיוון הוא הסוד של

כוונות לתקיעות

מה כדאי להתכוון בזמן התקיעות? נראה שהכוונות שיש בקבלה אינן דבר השווה לכל נפש. אם כן, מה צריך להתכוון בפועל?

ראשית, העיקר הוא "רחמנא אמר תקעו", לפני כל הכוונות והטעמים, הסודות והרמזים. עצם העמידה והרכוז "לשמוע קול שופר" כדי לקיים את מצות ה', מצות המלך, מתוך ביטול וקבלת עול – זה דבר שלפני הכול ומעל הכול. מסופר שהבעל שם טוב הורה לתלמידו ר' זאב קיצים להתכוון לתקיעות. ר' זאב הכין היטב את כל כוונות התקיעות ורשם לעצמו על פתק לזכרון. אך לבסוף, בשעת מעשה, אבד הפתק לר' זאב והוא תקע בלב נשבר בלי כל כוונות מיוחדות... לאחר מכן אמר לו הבעל שם טוב שהלב הנשבר פותח את כל השערים למעלה מכל הכוונות.

למעשה, כדאי ללמוד את עשרת הטעמים של התקיעות מרבינו סעדיה גאון, כגון שהתקיעה היא סימן להמלכת המלך, ולזכור את הכוונה הפשוטה שכותב הרמב"ם "עורו ישנים משנתכם... וחזרו בתשובה". כוונה יסודית היא דברי מורנו הבעל שם טוב שקול השופר הוא הברת הקול הפשוטה שלפני כל חיתוך אותיות האלף-בית, וכמו שמבאר אדמו"ר הזקן באריכות.

מתוך הכוונות שלמדנו במשך השנים (בספרים ובשיעורים), אפשר לכוון ו'לעבוד' עם הכוונה הפשוטה: תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה כנגד צעקה-אנחה-בכיה-קריאה (כמבואר בספרים סוד ה' ליראיו ותום ודעת). נסביר בקיצור:

ההתחלה היא בתקיעה "פשוטה לפני", קול פשוט, צעקה פשוטה של היהודי כאשר הוא שם אל ה' יתברך, "צעק לבם אל ה'", מתוך אמונה שלמרות המרחק האין-סופי הנרמה יש קשר עצמי שלנו עם ה', וכך אנו "נוזרים" לפניו. תקיעה-צעקה זו היא כנגד אברהם אבינו, המאמין הגדול ואיש החסד (וכנגד אות י בשם הוי').

השברים הם אנחה השוברת את הלב, ושוברת כל גופו של אדם. אחרי הצעקה, בתנועה של "רצוא" אל ה', האדם חוזר ומתכוון בעצמו (בתנועת "שוב"), ורואה את מציאותו 'השבורה' בפועל (הרחוקה ממהותו הפנימית המושרשת בה'). אנחה אמיתית היא תחילת התשובה, כמו האם היושבת על המשבר (לשון שברים) בשעת הלידה. השברים-אנחה הם כנגד יצחק אבינו, מדת הדין (וכנגד אות ה ראשונה בשם הוי').

התרועה היא בכיה. האנחה עצמה הופכת לבכיה, "גנוחי גנוח" ואז "לילולי לילל", פורצים בבכי מתוך הרגשת ריחוק עצום מאלקים חיים ובתחינה לשוב אליו באמת. הבכי מכבס ומטהר, והוא מעורר רחמים רבים. בתוך הבכי עצמו מורגשים רחמי ה', ויש בו מתיקות נסתרת, כרמוז בספרי החסידות: "בשמך גיליון כל היום" ראשי תבות בכיה. התרועה-בכיה היא כנגד יעקב אבינו, הנושא קולו בבכי ומעורר רחמים על ישראל (וכנגד אות ו בשם הוי').

התקיעה האחרונה, "פשוטה לאחריה", היא קריאה. הצעקה הראשונית היתה מתוך הרגשת ריחוק, אבל לאחר עבודת האנחה והבכיה, אנו מתעוררים בביטחון שה' קרוב אלינו, "קרוב ה' לכל קוראיו". הקריאה הזו, מלמטה למעלה, מגיעה עד המקום העליון ביותר, בפניה ישירה לעצמות ה', "בכל קראנו אליו, ולא למדותיו", וממתיקה את כל הדינים. התקיעה-הקריאה היא כנגד דוד מלך ישראל, מחבר ספר תהלים שכולו קריאה אל ה' (וכנגד ה אחרונה בשם הוי').

בינונים, שהיא בעצם דרך עבודת ה' של בעלי תשובה. אם הבינוני ממש מוצלח, הוא עושה תשובה עוד לפני שהוא חוטא – אבל לבינוני יש יצר הרע של רשע, הוא מועד לחטוא, וסגנון העבודה שלו הוא סגנון של בעל תשובה. באמת ידוע שאדמו"ר הזקן רצה לקרוא לכל תנועת החסידות תנועת התשובה ולקרוא לחסידים בעלי תשובה.

השיא של התניא, במובן הזה, הוא הציטוט מספר הזוהר, בסוף פרק ל"ד בתניא – "בכיה תקיעא בלבאי מסטרא דא וחדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא" (בכיה תקועה בלבי מצד זה, וחדוה תקועה בלבי מצד זה). בכלל, אמרנו הרבה פעמים שבדור שלנו, דור של תשובה, הבסיס של כל עבודת ה' באופן מאוזן והתיקון לרוב ההתמודדויות בנפש הוא יחידת הפרקים כ"רל"ד בתניא, הפרקים שמדברים על היחס בין שמחה למירות, ובעצם מלמדים את נשיאת ההפכים הזו של בעל תשובה.

"חרטה היא שאדם חורט על לוח לבו את החטאים שלו (ו)חטאתי נגדי תמיד", וכך זוכר את השפלות הקיומית שלו – כמה הוא מצד עצמו עלול לחטוא וליפול שוב ושוב. במלים פשוטות, חרטה היא כמו להסתכל בראי"

יש רמז חשוב, שבכיה בגימטריא יחידה וחדוה בגימטריא חיה. במדרגות של הנשמה, העבודה הפנימית שייכת לנפש-רוח-נשמה, אבל ה'מקיפים' של הנפש (מה שמעל המודעות) הם חיה-יחידה, מהם באה עבודת התשובה ונשיאת ההפכים. רואים כאן שהשורש של הבכיה אפילו יותר גבוה, היא באה מהיחידה שבנפש ממש. בפשט של התניא הבכיה היא על הלא-טוב שלי והחדוה היא על הטוב שלי, הבכיה היא על העבירות שעשיתי והשמחה היא על כך שאני עושה תשובה וזוכה להתקרב לה'. אבל בעומק, הבכיה באה מהיחידה שבנפש – היא מבטאת את הקשר לה' במקום שלמעלה מטעם ודעת לגמרי, מקום שמרגישים אי-ודאות לגבי כל הדרך שלי בחיים אבל עם

הזו. בעומק, החרטה היא הרגשת שפלות קיומית והקבלה לעתיד היא הרגשת הרחמים של ה'.

חרטה היא שאדם חורט על לוח לבו את החטאים שלו ("וחטאתי נגדי תמיד"), וכך זוכר את השפלות הקיומית שלו – כמה הוא מצד עצמו עלול לחטוא וליפול שוב ושוב. במלים פשוטות, חרטה היא כמו להסתכל בראי – פשוט לראות את האמת, לראות כמה אני נפול ורחוק. לפי המדקדקים האות נוספת הרבה פעמים למלה "לתפארת הלשון", וכך השרש חרט קרוב מאד לחטא – העיקר של החרטה הוא פשוט להכיר את החטא שלי, את החסרונות והפגמים שלי, את הריחוק שלי מה'.

זאת בטוחים בקשר שלי עם הקב"ה. החדוה באה ממקום של ודאות גדולה, של בהירות מה צריך לעשות – שגם היא חלק מהתשובה, כמו שעוד נסביר. בכל אופן, צריכים נשיאת הפכים של בכיה וחדוה יחד.

איך כל זה קשור לפשט של התשובה? הרמב"ם מסביר שתשובה היא חרטה על העבר וקבלה לעתיד (זה ה"חק לישראל הוא" שמזכירים בראש השנה – ראשי תבות חרטה-קבלה). כמו שהסברנו, החרטה על העבר היא בעצם המרירות והבכיה על הדברים הלא-טובים שעשיתי והקבלה לעתיד היא עם הרבה שמחה על ההתקרבות לה'. אבל יש לזה הסבר יותר עמוק, שמשנה את כל האופי של העבודה

"כתוב שהיו שנים שאצל הבעל שם טוב היה הפוך – שגם בימים נוראים ראו שמוחה בחיצוניות ויראה בפנימיות. גם אצל הרבי היו שנים כאלה, ומי ששם לב ראה שבשנים היותר מאוחרות זה נהפך להיות הסדר הרגיל"

("ביום ההוא אקים את סכת דוד הנופלת",
כמבואר בזוהר שהיא לא תקום מעצמה אבל
הקב"ה יקים אותה). אני אמנם חסר ורחוק
וחוטא, אבל ה' אוהב אותי ומרחם עליי.

איך אני יכול להרגיש את זה? השפלות
מלמדת אותי שלא מגיע לי כלום – אין לי שום
זכות אצל ה', אני רק חייב לו הכל. ובכל זאת
אני חי ונושם ואוכל ומקבל מה' עוד הרבה
טובות. ה' מרחם עלי ואוהב אותי באהבה אין
סופית. לכן אני בטוח שמתוך הרחמים של ה'
עליי "ימינו פשוטה לקבל שבים" וגם לעזור
לי בעתיד במלחמתי נגד יצר הרע. "אלמלא
הקב"ה עוזרו אין יכול לו" – אבל ה' הרחמן
ודאי יעזור לי! אני רק צריך לקבל את היד
המושטת לעזרה, זו הקבלה לעתיד, והרגשת
השפלות שלי עושה אותי כלי קיבול לכך.

כשאני מרגיש ש"אני בסדר", כשאני שוכח
את החטאים שלי, אני מדי גאה בשביל לקבל
עזרה – אני אומר לה' ש'אני מסתדר לבד'
ונופל. אבל אם יש לי הרגשת שפלות קיומית
יחד עם אמון ברחמים של ה' – אני מקבל את
העזרה שלו בשמחה.

הרמב"ם כותב להלכה שהקבלה לעתיד
בתשובה היא עד "שיעיד עליו יודע תעלומות
שלא ישוב לזה החטא לעולם". לכאורה זה
נשמע מייאש, איך אני יכול להבטיח כזה דבר?
אבל הכוונה היא לעשות את זה מתוך התודעה
שה' מרחם עלי, ורק מכוח הרחמים שלו אני
מקבל לעתיד, ומשתף אותו בעדות הזו.

ההסתכלות הזו נותנת משמעות אחרת לגמרי
לכל התהליך של התשובה. היא הופכת אותו
ממאזן-שנתי של מצוות ועבירות, כשאני רוצה
להקטין את ההפסדים ולהגדיל את הרווחים,
לתשובה אלה' ממש. אדמו"ר הזקן מדגיש
בתחלת אגרת התשובה שהתשובה היא לא על
חטא כזה או אחר, אלא תשובה כוללת אל ה',
כמו שהנביא אומר "אם תשוב ישראל... אלי

רמזים לשנה החדשה

ידוע שכת"ר עוסק הרבה ברובד הרמז' של התורה, ובכל שנה נותן גם רמזים מיוחדים
לאותה שנה. מה הרמזים שיש בפי כת"ר לשנת תשפ"ב הבאה עלינו לטובה?

נתחיל בראשי תיבות כנהוג. למעשה, כל ראשי התיבות שהיו בעשור של שנות הנוג"ם
(החל מתש"נ) מתאימים גם לעשור שלנו, כיון ש"נפלאות" יכול להפוך ל"פלאות". לכן
אפשר להשתמש בראשי התיבות "תהא שנת פלאות בכל", עם כל המשמעות שהרבי דיבר
על "נפלאות בכל". עוד ראשי תבות יפים הם "תהא שנת פנים בפנים" – "פנים בפנים"
פירושו יחס פנימי, עמוק ואמתי, בין שנים, בין אדם לחברו ובין אדם למקום, אור ישר
ואור חזר.

הרמזים העיקריים הם בחשבון הגימטריא של השנה, תשפב = 782. את הרמזים ראו
לסדר במבנה יסודי לפי פנימיות התורה, וכך מתקבל 'פרצוף' שלם, תמונה מלאה עם
הרבה גוונים ויחסי גומלין. נעשה זאת בקיצור: הרמז הראשון, ואולי החשוב ביותר, הוא
"וישם לך שלום" = תשפב – החתימה, השיא, של ברכת כהנים. הברכה הגדולה ביותר
היא השלום שהוא "כלי מחזיק ברכה" לכל הברכות. שנוכה לשלום בכל המישורים,
שלום פנימי בתוך עם ישראל, שלום אמתי בכל העולם, שלום בבית ושלום בתוך הנפש
של כל אחד ואחת, כמו הביטוי בתהלים "שלום בעצמי". חז"ל מפרשים "וישם לך שלום,
זה שלום תורה" – התורה מגלה את השלום והשלמות בכל, גם בכל הפרטים השונים
והדעות הסותרות, "אלו ואלו דברי אלקים חיים", בנשיאת הפכים שמעל השכל שלנו.
במבנה הרמזים שלנו, הרמז הזה שייך לספירת הכתר.

הרמז השני לקוח מתפילת שלמה המלך בחנוכת בית המקדש, "ה' אמר לשכן בערפל".
לשכן בערפל = תשפב. גם בהר סיני ה' התגלה מתוך הערפל. ערפל הוא סוד נסתר, אי
ודאות. בהשראת השכינה יש ממד של אי ודאות, משהו שאיננו יכולים לתפוס, כמו ביאת
המשיח שלא ידוע איך יהיה עד שיהיה. ערפל הוא גם התעבות האדים לטיפות מים,
שלב של 'אין' לפני היש החדש. גם הרמז הזה שייך לכתר, העל-מודע שמעבר לדברים
המודעים-ודאים, "החכמה מאין תמצא".

הרמז הבא הוא מפתחת תפלת עמידה "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב" =
תשפב. הרמז הזה מכוון להתמסרות בעבודת התפלה בשנה הבאה. לפי הקבלה, "אלקי
אברהם" שייך לספירת החכמה, "אלקי יצחק" לבנינה, ו"אלקי יעקב" לדעת – שלשת
הכוחות של השכל, החב"ד.

הרמז הבא שייך מאוד לראש השנה: עקדת יצחק = תשפב. הסוד של עקדת יצחק
הוא חיבור והתכללות מדות החסד והגבורה. אברהם אבינו במדת החסד והאהבה התכלל
עם יצחק בעל מדת הגבורה והיראה, ואז נאמר לאברהם "עתה ידעתי כי ירא אלהים
אתה" ויצחק מסר נפשו באהבה. אין כמו עקדת יצחק לעורר עלינו רחמים, כמו שאומרים
בתפלת ראש השנה "ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור". רחמים היא הפנימיות של
ספירת התפארת, וכך יש כאן שלישייה של עיקר מדות הלב, חסד-גבורה-תפארת.

רמז נוסף: הר גריזים הר עיבל = תשפב. בהר גריזים והר עיבל קיבלו ישראל את התורה
ונעשו ערבים זה לזה בכניסה לארץ ישראל, מעמד הברית בשכם ע"ה"ק. העמידה על
שני ההרים היא כעמידת האדם על שתי רגליו, על-ידיהן ניתן ללכת, לפעול במציאות:
רגל ימין צועדת בביטחון, כמו הברכות בהר גריזים (בדרום-ימין), ורגל שמאל מסייעת
בתמימות, כמו הנוכחות לקבל את ה"אוררים" בהר עיבל (בצפון-שמאל). לפי הסוד, זוג
ההרים מקביל לספירות נצח והוד.

ולבסוף, שני הביטויים שנאמרו בבריאת האדם (שהיתה בראש השנה), "צלם אלקים"
ועוד "דמות אלקים" = תשפב. "צלם אלקים" הוא יכולת האדם לבטא-לייצג את ה'
בעולם, כמו שמתבטא במיוחד בדמות הצדיק (שה"צלם" שלו בשלמות), "צדיק יסוד
עולם". "דמות אלקים" היא המצוה עלינו להתדמות לה', "והלכת בדרכיו", מה הוא רחום
אף אתה היה רחום" וכו'. הצלם הוא הצד הזכרי באדם, והדמות הוא המצב הנקי-הנשי.
"צלם אלקים" מקביל לספירת היסוד, ו"דמות אלקים" לספירת המלכות, שהיא ההוראה
למעשה.

אבל אם אני כל כך רחוק ועלול לחטוא,
איך אני לא מתייאש? איך אני יכול לקבל על
עצמי להתנהג אחרת בעתיד? כאן באה הנקודה
השניה – הרגשת הרחמים של ה'. כתוב "נפלה
לא תוסיף קום בתולת ישראל" – זו השפלות,
אני נפלתי ואני לא יכול לקום! אבל הקב"ה
מבטיח שהוא יקים את סוכת דוד הנופלת

יחד עם ראיית החסרונות שלי, הרגשת הריחוק,
צריך גם לשמוע את ה' שואל אותי "איכה?!"
– השאלה שה' שאל את אדם הראשון אחרי
החטא שלו, בראש השנה, ואדמו"ר הזקן
אומר שהיא שאלה שכל אחד צריך לשמוע את
ה' שואל אותו. זו השאלה הקיומית של ראש
השנה, שבלעדיה לא מודעזעים ולא מתחרטים.

הרב גינצבורג מקבל את ברכת הרבי במעמד חלוקת השטרות לצדקה

תשוב". המפגש של השפלות שלי עם הרחמים של ה' הוא בעצם יחוד ביני לבין ה' – החזרת פנים בפנים, כשאני מרגיש את הצורך שלי בה' ואת הרחמים שלו עלי.

בלשון של חסידות וקבלה, השפלות היא פנימיות ספירת המלכות (התאה שבשם הוי') והרחמים הם פנימיות ספירת התפארת, העיקר של פרצוף זעיר-אנפין (ו שבשם הוי') והיחוד שלהם הוא יחוד קודשא בריך ושכינתיה, התכלית של הכל! זה הופך את התשובה ליחוד, חתונה בין החתן, הדוד האוהב והמרחם שלנו, והכלה, שהיא אנחנו, כנסת ישראל בכלל וכל נשמה בפרט, עם כל החסרונות שלנו. כמובן, חתונה עושים בשמחה. השמחה היא החופה שמעל החתן והכלה, ההשראה של כל התשובה (ה עילאה שבשם).

באגרת התשובה אדמו"ר הזקן מסביר שיש תשובה תתאה (תשוב ה תתאה), שהיא תשובה מתוך מרידות, ותשובה עילאה, שהיא תשובה מתוך שמחה (תשוב ה עילאה). כאן השפלות של החרטה על העבר מרימה אותי אל הרחמים של הקבלה לעתיד ומשם מגיעים לשמחה הגדולה של התשובה.

בין יראה לבין שמחה

נשיאת ההפכים עשויה לכאורה לבלבל. אולי נפשט את זה יותר ברשומתנו: בימים הנוראים צריך להיות שמח או להיות יותר בקו של רצינות, שלא לומר עצבות?

עוד לפני החסידות כתוב (בספר חובת הלבבות) שההגדרה של חסיד היא ש"דאגתו בלבו וצהלתו על פניו". זו ההנהגה הרגילה של חסידים – עבודת ה' נעשית בשמחה, גם אם בתוך הלב טמונה הרבה יראה, רצינות ואפילו מרידות. אבל כתוב שבימים הנוראים היה הסדר הרגיל אצל הצדיקים, החל מהבעל שם טוב ועד לרבי, הפוך – בחיצוניות ראו יראה ובפנימיות היתה שמחה.

כל האיוון של השמחה והבכיה הוא האיוון של "עבדו את הוי' ביראה" ו"עבדו את הוי' בשמחה", ואת סיום הפסוק של "עבדו את הוי' ביראה", "וגילו ברעדה" (נשיאת הפכים של "במקום גילה שם תהא רעדה"), דרשו חז"ל דווקא על ראש השנה ויום כיפור. כלומר, בימים נוראים מה שרואים בחוץ הוא היראה. חשוב להדגיש שחיצוניות היא לא העמדת פנים. חיצוניות של העמדת הפנים היא הדבר הכי מאוס בחסידות. חיצוניות כאן הכוונה מה שאני מרגיש באופן מודע, בחלק הגלוי של הנפש שלי, בעוד הפנימיות היא החלק הנסתר שטמון בתוכי ולא מורגש אפילו לעצמי. כך אדמו"ר הזקן מסביר את הפסוק "מה רב טובך אשר צפנת ליראך", שבתוך הנשמות של "יראך", שהעיקר אצלן עבודת ה' ביראה, צפון אין סוף טוב וחסד ("מה רב טובך").

אבל כתוב שהיו שנים שאצל הבעל שם טוב היה הפוך – שגם בימים נוראים ראו שמחה בחיצוניות ויראה בפנימיות. גם אצל הרבי היו שנים כאלה, ומי ששם לב ראה שבשנים

ה', להבין שהשפלות האישית שלי היא הכלי להכיל את אור הרחמים של ה', וככה להכניס את כל עבודת ה' להשראה של שמחת חתונה. כת"ר דיבר על חרטה על העבר וקבלה לעתיד, מה שקורה בתוך הלב, אבל יש גם וידוי דברים – איך אפשר לשמוח כשאנחנו מזכירים את כל החטאים שלנו?

זו עוד נקודה חשובה, ממש בפשט. לפי לשון הרמב"ם, עיקר המצוה דאורייתא של התשובה הוא דווקא הוידוי. יש על זה הרבה הסברים, לפי נגלה ולפי פנימיות. בכל אופן, התשובה היא מצוה בתורה – וכל מצוה צריך לעשות מתוך שמחה של מצוה, שמחה שזוכים לקיים את רצון ה'. יוצא לפי הרמב"ם שדווקא בוידוי הכי מרגישים את השמחה של מצוה.

עצם התשובה היא בלב, בפנים, אבל הוידוי בפה הוא מעשה בפועל ("עקימת שפתיו הוי מעשה") שמחליט את הדבר בעולם המעשה. ממש, כמצייאת ודאית, וידוי מלשון ודאי. התשובה בלב היא יחסית "רצוא", ויש בה משהו מעורפל, לא נתפס, כיון שהוא שייך למקום העמוק ביותר בנפש, הכתר, העל-מודע, ואילו הוידוי מוריד את הדברים למטה, "שוב". לכן הרמב"ם, ששואף בכל מקום לודאות, החל ממצוות האמונה שהיא "לידע [בוודאות] שיש שם מצוי ראשון", אומר שגדר המצוה בתשובה הוא הוידוי בפועל.

אדמו"ר הצמח-צדק מסביר שהחרטה בלב, עקירת הרצון מהחטא, הורגת את הנשמה של הקטגור, המלאך המשחית, שנברא על ידי העבירה. אבל, למלאך יש גם גוף, אותו הורגים בוידוי, שהוא מצוה מעשית. גוף מעשה העברה הוא משהו מוגדר, ודאי, ולכן צריך וידוי ברור "להרוג" אותו. ואילו "הנשמה" של העברה היא הפגם הפנימי, שהוא מאד "אישי", סובייקטיבי, כך מסביר הבן-אישי מה שכתוב ש"עומק הדין" מכוסה מבני אדם, כי הוא שונה

היותר מאוחרות זה נהפך להיות הסדר הרגיל. ככל שעוברים הדורות, לקראת ביאת המשיח, היחס הזה משתנה לטובת גילוי השמחה גם בחיצוניות, גם בהרגשה הפשוטה של הלב בימי התשובה. המשיח נקרא "יוצא דופן" ("קיסר" בלשון חז"ל) – היוצא מן הכלל של הדורות הקודמים הופך להיות הדבר הקבוע. ובכל זאת, לא באים לבטל את היראה, לא באים לבטל ח"ו את ה"בכיה תקיעא בלבאי מסטרא דא" – בלי הבכיה הכל גארנישט (שום-דבר), רק שהיראה נכנסת פנימה ופועלת בפנים.

אפשר לומר שרק חסיד יכול להבין מהי נשיאת הפכים, ויכול להבין שחרטה על העבר היא פשוט שפלות וקבלה על העתיד היא פשוט הרגשת האהבה והרחמים האין סופיים של

❁

**"הרבי ר' בונים אומר
שבעל תשובה צריך
לומר 'אהיה טוב בודאי
מעתי'! מי שעושה
תשובה צריך לחשוב
שעד הרגע הזה הייתי
לא בסדר, אבל מכאן
והלאה הולך להיות
בסדר. אם אין לו
ביטחון, אין לו ודאות
– זו לא תשובה"**

❁

מאחד לשני.

זה מחזיר אותנו לנקודה של השמחה: כיון שהידיד 'הורג' את החסאים, יש בו שמחה, הריגת המזיקים היא עם שמחת נצחון – "ישמח צדיק כי חזה נקם", "ובכן צדיקים יראו וישמחו... וכל הרשעה כולה בעשן תכלה". כמו שאמרנו, בעצם התשובה לשאלות האלה היא יסוד כל תורת החסידות – ואם נצליח להעביר את המסר הזה, או אפילו חלקו, כל הראיון היה כדאי.

התשובה ברגע אחד

האם אפשר לדעת באופן ודאי שהתשובה שלי התקבלה? איך, אם בכלל, אפשר להיות בטוח בכך?

אמרנו עכשיו שהידיד קשור לודאות. כאשר יש ידיד, כבר צריך להאמין שהתשובה התקבלה. כאשר דוד המלך הודה ואמר "חטאתי" מיד נאמר לו "גם ה' העביר חטאתך". כך מבואר בספר התניא, שאנו מתפללים בכל יום "סלח לנו" וחותרים בברכה "ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח" – ודאי הוא סולח לי עכשיו, שאם לא כן זו ברכה לבטלה!

בהשגחה פרטית, לפני כמה ימים היה היארציט של הרבי ר' שמחה-בונם מפרשיסחא (י"ב אלול), ולמדנו ווארט יפה שלו. לפי כוונות האריז"ל, ראשי התיבות של המלים "ויברך דויד את הוי", ודאי, הם שם קדוש שצריך לכוון כל יום בתפלה. על השם הקדוש הזה אנחנו אומרים בימים הנוראים "הודאי שמו כן תהלתו". ודאי שזה בגימטריא עוד שם קדוש, קצת יותר מוכר לנו – "אהיה" [אשר אהיה]. לפי הקבלה, "אהיה" הוא השם של ספירת הבינה, שהוא גם השם של התשובה (שתלוייה בבינה, "ולבבו יבין ושב ורפא לו"). מה הקשר בין הדברים? הרבי ר' בונים אומר שבעל התשובה צריך לומר "אהיה טוב בודאי מעתה! מי שעושה תשובה צריך לחשוב שעד הרגע הזה הייתי לא בסדר, אבל מכאן והלאה הולך להיות בסדר. אם אין לו ביטחון בעניין, אין לו ודאות – זו לא תשובה. תשובה צריכה להיות עם ממד מסוים של ביטחון וכעין ודאות שאני הולך להיות בסדר.

נוסף רמז: כמו שאמרנו, המלים שלו איך שמובאות בספרים הן "אהיה טוב בודאי מעתה". אם עושים גימטריא, הביטוי הזה שווה 24,576 ברבוע. 24 בגימטריא דויד (כמו שכותבים את השם שלו בפסוק "ויברך דויד", וכן בכל ספר דברי הימים, לשבח) – דוד הוא בעל התשובה הגדול בתנ"ך, "הקים עולה של תשובה".

ועוד רמז: 576 = סור מרע. כך אפשר לפרש "סור מרע ועשה טוב" – הרע היינו ההנחה הנסתרת, 'קביעה' בנפש, שלעולם לא אוכל להיות בסדר – ומוזה צריך לסור, אלא "עשה טוב" בקביעה חיובית שודאי אהיה בסדר.

שוב, תשובה היא לדעת שעד הרגע הזה אני לא טוב, לא בסדר, אבל "ברגעא חדא ובשעתא חדא" יכול להיות שינוי מהקצה אל הקצה ממש. בחסידות מביאים תמיד את הדין של "המקדש אשה על מנת שאני צדיק, אפילו רשע

גם שהתשובה שלי תעבור אצלי בשטח וגם שהתשובה שלי תועיל לכפר עלי, שהרי "אין לך דבר העומד בפני התשובה". ביטחון ושמחה הולכים ביחד, כמו שכתוב "כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו". הביטחון הפעיל, שה' נותן לי כוח לעשות תשובה ולהצליח במעשי הטובים ("כי הוא הנותן לך כוח לעשות חיל"), ובודאי הוא גם סולח ומוחל לי, ממלא אותי שמחה – כך זוכים לתשובה עילאה, תשובה מתוך שמחה.

אם יש חוסר ביטחון, חוסר ודאות, ש'אהיה בסדר' – על זה גופא צריך לעשות תשובה! היאוש הוא אבי אבות הטומאה, ואם האדם מתייאש ח"ו מכך שאי פעם הוא יהיה בסדר – צריך לעשות תשובה על זה, להאמין ש"אין דבר אבוד" ותמיד "אפשר לתקן". לסיום, נשמח להתברך מפי כת"ר לקראת השנה הבעל"ט.

הברכה הטובה ביותר היא מה שנוהגים לאחל איש לרעהו, כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה! כתוב שיש שבעה דברים המכוסים מבני אדם, כמו "עומק הדין" ופרנסתו של אדם – מה שאנחנו נידונים בראש השנה, "בכסה ליום חגנו", ובע"ה יתגלה לטובה. סיום הדברים המכוסים הוא מלכות בית דוד מתי תחזור ומלכות חייבת מתי תכלה – אי הוודאות שמאפינת את התקופה שלנו. יהי רצון שאי הוודאות תהפוך לוודאות אמיתית, שהקץ הסתום והמכוסה יהיה מגולה, "ושנת גאולי באה", בחזרת מלכות בית דוד למקומה, בביאת משיח צדקנו תכף ומיד ממש. ■

**"אדמו"ר הצמח-צדק
מסביר שהחרטה בלב,
עקירת הרצון מהחטא,
הורגת את הנשמה
של הקטגור, המלאך
המשחית, שנברא
על ידי העבירה. אבל,
למלאך יש גם גוף,
אותו הורגים בווידידו,
שהוא מצוה מעשית"**

גמור, מקודשת – שמא הרהר תשובה בדעתו". בהרהור בעלמא, ברגע אחד, מתהפכים מהקצה אל הקצה, מהרע לטוב, 'אהיה טוב בודאי מעתה'. הווארט הזה מזכיר את הרבי ר' זושא, שכך היה מתבטא כל לילה בקריאת שמע על המטה שלו, שהיא בעצם עבודת התשובה שלו. קודם כל הוא עשה חשבון נפש על כל העבירות שלו, הלא-טוב שעשה, ואז אמר 'עד עכשיו הייתי לא בסדר לגמרי, אבל ממחר בבקר אני אהיה בסדר'.

התשובה צריכה להיות עם ביטחון – ביטחון

כיוון שהוא רוצה להאמין בו, גם אם אין לו הוכחות שכליות. אבל האמונה וההכרה של יהודי בקב"ה שונה בתכלית מאמונות מסוג זה. האמונה של היהודי בקב"ה דומה להכרת האדם במציאות שלו עצמו. הכרה זו, אינה תלויה לא בשכלו ולא ברצונו כמוכן. אדם אינו יודע ומכיר בקיומו בגלל שיש לו הוכחות על כך... הוא מכיר בקיומו בגלל שזה הוא עצמו.

ובדיוק כשם שלא ייתכן שאדם לא יידע על המציאות שלו עצמו, כך לא ייתכן שיהודי לא יאמין ויכיר במציאות הקב"ה, כיוון שהקב"ה עצמו מאיר בנשמתו. במילים אחרות: שורש האמונה הוא בעצם הנשמה המיוחדת בתכלית עם עצמותו של הקב"ה.

לכן אמרו חז"ל שישאלם הם "מאמינים בני מאמינים" (שבת צו, א): העובדה שכל יהודי מאמין בקב"ה אינה מפני שהוא רוצה להאמין, אלא לפי שלא ייתכן שהוא לא יאמין. כיוון ש"ישראל וקוב"ה כולא חד", לכן הקב"ה מאיר בו ולא ייתכן שהוא אינו מאמין.

וכך הדבר גם בנוגע לידיעה ולהכרה של ה"בן חכם" בתוכנו של הסילוק שנעשה בראש-השנה: הכרה זו, שגם כאשר הקב"ה מסלק את רצונו כביכול מלהיות מלך, בעומק ובפנימיות הוא חפץ במלוכה – נעוצה בקשר העצמי של ה"בן חכם" עם אביו שבשמים, הקב"ה.

כשם שבמשל הסיבה לכך שה"בן חכם" יודע ומכיר באביו גם בשעת ההסתור, היא התקשרותו העצמית עם אביו, כך גם בנמשל: הקשר העצמי של נשמות ישראל עם הקב"ה הוא הסיבה לכך שהנשמה מכירה שהסילוק אינו אמיתי. אמנם ה"בן חכם" מבין את העניין גם בשכלו, כמודגש בתואר שלו – "בן חכם", אבל הסיבה לכך שהעניין מוכן בשכלו היא – ההתקשרות העצמית לאביו (ראה בעניין זה בהקדמת אדמו"ר האמצעי לספרו שער האמונה (ג, א)). אם ההתקשרות עם אביו תהיה חיצונית בלבד, הוא עלול לחשוב שהסילוק הוא אכן אמיתי. דווקא כאשר מורגשת אצלו ההתקשרות העצמית שלו עם אביו, הוא יודע ומבין בוודאות מוחלטת ללא צל של ספק וספק-ספיקא, שלא ייתכן שאביו התרחק ממנו והסתלק ממנו באמת. ברור ופשוט לו, שכל מטרת הסילוק היא לעורר בו תשוקה עמוקה יותר לאביו, ועל-ידי זה יחזור אביו ויתקרב אליו בקירבה גלויה ביתר שאת מהקירוב שהיה לפני הסילוק.

ונמצא, שהידיעה וההכרה של הבן שהסילוק הוא חיצוני בלבד, נעלית יותר מהעצקה הפנימית "אבא, אבא". הצעקה "אבא, אבא" היא מבוקש של האדם; זהו רצון שלו. וכיוון שצעקה זו קשורה עם ה"מציאות" שלו, היא אינה מבטאת את עצם ההתקשרות ממש. מה-שאין-כן הידיעה וההכרה שהסילוק הוא חיצוני בלבד, היא הכרת הבן, הנשמה, בעצמיות האב, הקב"ה, הנובעת מהתגלות העצמות בנפשו של היהודי. נשמות ישראל להיותן מושרשות בעצמותו של הקב"ה, מאירה בהן הכוונה הפנימית והעצמית של הקב"ה שהיא "להיות לו דירה בתחתונים", למלוך ולהתגלות בעולם-הזה, ולכן גם בשעת הסילוק יש להזן הכרה ברצונו האמיתי.

וכשם שבמשל הידיעה וההכרה של הבן שהסילוק הוא חיצוני בלבד, נעלית יותר מהעצקה הפנימית "אבא, אבא". הצעקה "אבא, אבא" היא מבוקש של האדם; זהו רצון שלו. וכיוון שצעקה זו קשורה עם ה"מציאות" שלו, היא אינה מבטאת את עצם ההתקשרות ממש. מה-שאין-כן הידיעה וההכרה שהסילוק הוא חיצוני בלבד, היא הכרת הבן, הנשמה, בעצמיות האב, הקב"ה, הנובעת מהתגלות העצמות בנפשו של היהודי. נשמות ישראל להיותן מושרשות בעצמותו של הקב"ה, מאירה בהן הכוונה הפנימית והעצמית של הקב"ה שהיא "להיות לו דירה בתחתונים", למלוך ולהתגלות בעולם-הזה, ולכן גם בשעת הסילוק יש להזן הכרה ברצונו האמיתי.

וכשם שבמשל הידיעה וההכרה של הבן שהסילוק הוא חיצוני בלבד, נעלית יותר מהעצקה הפנימית "אבא, אבא". הצעקה "אבא, אבא" היא מבוקש של האדם; זהו רצון שלו. וכיוון שצעקה זו קשורה עם ה"מציאות" שלו, היא אינה מבטאת את עצם ההתקשרות ממש. מה-שאין-כן הידיעה וההכרה שהסילוק הוא חיצוני בלבד, היא הכרת הבן, הנשמה, בעצמיות האב, הקב"ה, הנובעת מהתגלות העצמות בנפשו של היהודי. נשמות ישראל להיותן מושרשות בעצמותו של הקב"ה, מאירה בהן הכוונה הפנימית והעצמית של הקב"ה שהיא "להיות לו דירה בתחתונים", למלוך ולהתגלות בעולם-הזה, ולכן גם בשעת הסילוק יש להזן הכרה ברצונו האמיתי.

על-פי זה מובן מדוע בביאור כוונת הסילוק מדגיש אדמו"ר הזקן בלקוטי-תורה שהעיקר הוא בכדי לגלות את "חכמת הבן":

כפי שהוסבר לעיל, בשביל לעורר מחדש אצל הקב"ה את הרצון והעונג במלוכה, צריכים בני-ישראל "להגיע" לעצמותו ית' כפי שהוא מובדל לגמרי מהעולמות. לשם כך צריכים בני-ישראל לגלות את הקשר הפנימי והעצמי שלהם עם הקב"ה, הנובע מעצם נשמתם הנשמה המיוחדת עם עצמותו ית'. וגילוי זה בא לידי ביטוי בעיקר באמונה של ישראל, ב"חכמת הבן" והכרתו בכך שהסילוק אינו אמיתי, כמבואר באריכות לעיל.

ונמצא, שכל תוכנו ועניינו של הסילוק שנעשה בליל ראש-השנה, הוא בכדי לגלות מחדש ובעומק יותר את מעלתם של ישראל והתקשרותם העצמית בקב"ה. ■

תוקעים בשופר, היינו, באותו הלבוש שהיה במתן-תורה, בכדי שיזכור שקבלנו התורה והמלכנו אותו בשופר, כמ"ש ויהי קול השופר... ועל-ידי זכרון זכות זה מוחל לנו על כל עוונותינו, ויכתבנו לחיים טובים לאתנר". כשנדייק במשל זה, לכאורה אפשר למצוא בו תיאור לשני השלבים-הענייניים שבמלך: תיאור מצבו של המלך בעודו ביער בבגדים פשוטים, הוא משל לעצמותו של הקב"ה כפי שהוא מופשט מעניין המלוכה; והמשך התיאור – כיצד האיש הוביל את המלך מהיער והושיבו חזרה על כסא מלכותו – הוא משל לעניין "תמליכוני עליכם" שנעשה על-ידי התקיעת שופר של בני-ישראל. כפי שהוזכר לעיל, שהכתרת בני-ישראל את המלך בראש-השנה, מעוררת וממשיכה את עצמותו של הקב"ה שלמעלה מהמלכות לרדת ולהיעשות מלך העולם.

אבל במשל זה ישנו פרט נוסף: האיש שהכיר את המלך ביער היה "חכם ונבון", ועל-ידי חכמתו הוא הצליח להכיר את המלך למרות היותו ביער לבוש בבגדים פשוטים.

פרט זה יכול לשמש משל לחכמתם העמוקה של ישראל שיודעים ומכירים שגם כפי שהקב"ה מרום מעניין המלכות כביכול – בדוגמת

צעקה פנימית זו, הנובעת מהנקודה הפנימית של נשמת היהודי שמצידה ללא מלכות הקב"ה חיינו אינם חיים – מעוררת וממשיכה מעצמות הקב"ה את הרצון למלוכה.

המלך שנמצא ביער בבגדים פשוטים, גם אז הוא המלך. גם בדרגה נעלית זו קיים בהעלם הרצון להיות מלך. אלא שרצון זה הוא בהעלם לגמרי, הוא במצב של סילוק ו"דורמיטא", אבל בעומק ובפנימיות – רצון זה, בו תלויה כוונת הבריאה כולה, נמצא תמיד.

וכשם שבמשל, ההכרה של האיש החכם והנבון במלך היא שלב קודם להולכת המלך והושבתו על כסא מלכותו – כך גם בנמשל: הידיעה וההכרה בכך שהסילוק אינו אמיתי היא קודמת, גם במעלה, להכתרת הקב"ה למלך על-ידי הצעקה מעומק הלב והתקיעה בשופר.

יתירה מזו: היכולת של האיש החכם והנבון להושיב את המלך על כסא מלכותו, באה כתוצאה מכך שהוא הכיר את המלך עצמו כפי שהוא ללא בגדי המלכות. וכך גם בנמשל: כוחם של בני-ישראל לעורר ולהמשיך, על-ידי עבודתם בקבלת עול מלכות שמים ובקשת המלוכה, את הרצון והתענוג במלוכה מעצמותו של הקב"ה שלמעלה מבחינת מלך – נובע מההכרה העמוקה שלהם במלך, בקב"ה, כפי שהוא למעלה לגמרי מעניין המלוכה, ובכך שהסילוק אינו אמיתי אלא גם בבחינה נעלית זו הוא רוצה וחפץ במלוכה.

למה יהודי מאמין?

הסברת הדברים:

צעקת הבן "מלך על העולם כולו" היא פעולה של היהודי – ביטוי רצונו ובקשתו מאת הקב"ה שימלוך על העולם. לפיכך, אף-על-פי שהצעקה באה מפנימיות נשמתו, בכל זאת, כיוון שתוכנה הוא פעולה של האדם, היא קשורה עם המציאות שלו. מה-שאין-כן ההכרה וההרגשה של הבן, היהודי, באביו, בקב"ה, ובכוונה הפנימית והעצמית שלו, נובעת מכך שהקב"ה מאיר בנשמתו.

ועל-דרך ההבדל הכללי בין עניין האמונה של ישראל, לעבודתם בשאר כוחות הנפש: האמונה וההכרה של היהודי בקב"ה אינה באה כתוצאה מפעולה כלשהי מצד האדם, אפילו לא מעומק הרצון שלו; האמונה וההכרה של יהודי בקב"ה היא תוצאה של אור ה' המאיר בנשמתו. מה-שאין-כן העבודה של היהודי עם כל שאר כוחות נפשו – היא פעולה שלו כאדם.

כלומר: עניין האמונה של יהודי בה', שונה מהמושג אמונה במובנה הכללי. מקובל להבין את המושג "אמונה" כדבר המתייחס להכרה של האדם במשהו שמחוץ אליו. אמונה כזו נובעת לפעמים מהוכחות שכליות על קיומו של הדבר; ולפעמים ייתכן שהאדם יאמין במשהו

מהותם של חגי החודש השביעי

פעמיים בשנה, לקראת חגי תשרי ולקראת חג הפסח, נהג הרבי לשגר "מכתבים כלליים" – אגרות הממוענות לכל יהודי ויהודייה, ובהם מסר מרכזי לקראת המועד המתקרב. **הרב מנחם ברוד** סוקר את תוכנם של חלק מהמכתבים לראש השנה, מתוך ספר חדש בהוצאת מעיינותיך הרואה אור בימים אלה

גם עם ישראל הוא "המעט מכל העמים", ושומרי התורה והמצוות הם מיעוט בקרב היהודים עצמם. לנוכח זאת יש השואלים: "אם אמת הדבר שזו תכליתה של הבריאה – איך זה ששומרי התורה והמצוות לכל דקדוקיהם עדיין אינם במספר מכריע? ואיך זה שבני-ישראל בכלל הם מיעוט קטן בין העמים? – בא ראש השנה ומלמד, ומדגיש: 'זה היום תחילת מעשיך', העיקר אינו הכמות אלא האיכות. כל אדם מסוגל להשפיע על חלקו בעולם, עד שאדם אחד מסוגל להעלות את כל העולם כולו".

עוד תובנה חשובה ובסיסית טמונה בקביעת ראש השנה ליום בריאת האדם. הדבר מלמדנו ש"רק האדם יכול להשלים את הבריאה, ועל-ידי האדם – כאשר הוא השיג את שלמותו – מגיעים כל הברואים הקודמים – הדומם, הצומח והחי – ומתרוממים אל שלמותם הם (על-ידי שהם משרתים את האדם ומסייעים לו בהישגו)".

יש עוד הוראות חשובות ומעמיקות שיש ללמוד מקביעת ראש השנה ביום בריאת האדם דווקא. היכולת המיוחדת שלו דווקא לחבר נידודים, עפר ונשמה, ארץ ושמים. וגם – תפקידו של האדם שנברא יחיד, להכניס אחדות בתוך ריבוי הפרטים של הבריאה, על-ידי החדרת האחדות האלוהית בתוכה.

הכתרה ומשמעותה

עניינו המרכזי של ראש השנה הוא הכתרה הקב"ה ל"מלך ישראל וגואלו" ול"מלך על כל הארץ". זאת עשה אדם הראשון מייד אחרי בריאתו, כפי שמספרים חז"ל שהוא קרא לכל הברואים "בואו נשתחוה ונכרעה, נברכה לפני ה' עושהנו".

ראש השנה מזכיר לנו "מדי שנה בשנה, שזו השליחות והמצווה של כל היהודים בכל הזמנים והמקומות שבהם הם נמצאים: לחפש ולחזק את ה'נשתחוה ונכרעה, נברכה לפני ה' עושהנו', וגם להשפיע על כל הסביבה בכיוון האמור – על-ידי כך שמהווים דוגמה חייה".

הכתרה הקב"ה למלך והכתרה האדם כי הוא עבדו, גורמות לו להבין שעליו ליישם בחייו את הוראת המשנה "כל מעשיך לשם שמיים", ובוודאי שקיום המצוות בהידור נעשה אצלו דבר פשוט ומוכן מאליהו. "ואף אם הוא נתקל בקשיים – ודאי יתגבר עליהם, שכן הוא יודע את היותו 'עבד מלך – מלך', ולכן יפעל בהתאם לכך".

התשובה – למעלה ממגבלות

הקב"ה קבע זמני סגולה מיוחדים לתשובה – בסוף השנה ובתחילתה. השנה מסתיימת בחודש אלול, חודש התשובה, והיא נפתחת בעשרת ימי תשובה.

לתשובה כוח בלתי-מוגבל. בדרך כלל החיים מוגבלים במגבלות

הימים הנוראים, ראש השנה ובעיקר יום הכיפורים, מושכים את המוני בית ישראל אל בתי הכנסת. גם יהודים שבכל ימות השנה אינם נוהגים לבוא להתפלל, באים להיות עם אחיהם בתפילות הימים הנוראים. האם ההזדמנות המיוחדת הזאת, שבה מתכנסים המוני יהודים, וליכם פתוח לרוחניות ולהתעוררות תשובה – מנוצלת כראוי?

למרב הצער, פעמים רבות ההזדמנות היקרה הזאת מוחמצת. "הימים הנוראים חלפו, ובכמה וכמה קהילות ויחידים התפוגגה התרוממות הרוח, ולא ניכר השינוי לטובה המצופה מכל יהודי, איש או אישה, בחיים האישיים היום-יומיים".

אחת הסיבות לכך היא שהדרשות שהושמעו בבתי הכנסת התמקדו בנושאים כלליים ובבעיות כלל-עולמיות. הושמעו מסרים שאינם מחייבים את האדם עצמו, אלא נוגעים להתנהלותם של אחרים. ברוב המקרים אין למתכנסים בבית הכנסת שום השפעה על מדיניות כללית זו, ומלבד הנהוגי הסכמה אין הם יכולים לעשות דבר בעניין.

נדרשת קריאה להפנות את נקודת המבט אל האדם עצמו. ש"המנהיגים הרוחניים ינצלו את השעות הקדושות ואת התעוררות הנשמה של הימים הנוראים לא בעבור בעיות כלליות של עולם ומדינה (שככל שיהיו חשובות, אין הן מעניינם של ראש השנה ושל עשרת ימי תשובה, לא ליחיד ולא לציבור), אלא לקריאה הדחופה של הימים האלה – הקריאה 'תמליכוני עליכם' – קבלת הקדוש-ברוך-הוא למלך, מלך על כל אחד ואחת; ומוזה נגזרת המסקנה המעשית – תשובה, תפילה וצדקה, אצל כל אחד באופן אישי, ואחר-כך בסביבתו, בקהילתו וכן הלאה.

כוחו של אדם

מסר מרכזי ובסיסי טמון בעובדה שראש השנה מצוין ביום בריאת האדם ולא ביום בריאת העולם. בתפילת ראש השנה אנו אומרים את הפסוק "זה היום תחילת מעשיך", וכאן מתבקשת מייד השאלה – הלוא ראש השנה אינו 'תחילת מעשיך', שהרי הבריאה החלה בכ"ה באלול, ואילו א' בתשרי הוא היום השישי לבריאה?!

"ההסבר לכך ניתן על-ידי חכמינו זיכרונם לברכה: מאחר שהאדם הוא תכליתה וכוונתה הפנימית של הבריאה על כל חלקיה, ומאחר שבבריאת האדם הושלמה כל הבריאה ובאה על מילויה – הרי זה כאילו האדם מייצג את הבריאה כולה, וקודם שנברא כמו לא הייתה בריאה כלל".

בנקודה זו טמונים מסרים חשובים לחיי האדם. החל מההכרה שהכמות אינה קובעת אלא האיכות. שכן בכמות מה ערכו של האדם, שנברא ביום השישי, לעומת כל מרכיבי הבריאה שנבראו קודם לכן. ואולם מעלתו האיכותית של האדם היא הקובעת את יום בריאתו ל"זה היום תחילת מעשיך", כי הוא עיקר הבריאה ותכליתה.

אל כל בני ובנות ישראל

מראשית הנהגתו החל הרבי לשגר לקראת חגי תשרי וחג הפסח איגרות מיוחדות, שבהן הפנה זרקור אל נקודות מסוימות הקשורות בחגים האלה, כשהוא מפקד מהן תובנות ומסרים אקטואליים, הנוגעים לכל אדם מישראל בחיי היום-יום שלו.

האיגרות האלה מוענו "אל בני ובנות

ישראל בכל מקום שהם". עצם הפנייה הזאת מעידה שהרבי ראה בהן סוג של מסר המופנה אל כל יהודי באשר הוא, בלי הבדלים הקשורים בהשתייכות עדתית וקהלית.

הרעיונות שבחר הרבי לפתח בכל שנה, מתוך העולם הרחב והעשיר של המועדים, היו אלה שראה בהם חשיבות מיוחדת לאותו זמן. בכל מכתב הדגיש עניינים מסוימים, שבעיניו היו רלוונטיים לאותה תקופה וראויים להבלטה.

איגרות אלה, שהופנו לכלל הציבור, נקראו 'מכתבים כלליים', בשונה מאין-ספור המכתבים האישיים ששיגר הרבי להמוני בית ישראל, שפנו אליו בשאלות מגוונות, בהתייעצות בלבטי חייהם ובבקשות לברכה. המכתבים ה'כלליים' הופנו לאומה כולה, ונשאו את המסרים שכל יהודי נדרש לשים אל ליבו לקראת החגים המתקרבים. המכתבים נכתבו במקורם ביידיש, ועם הופעתם תורגמו לשפות רבות ובראשן לשון הקודש. הם פורסמו בבימות רבות, ואף בעיתונות הכללית, כדי שאכן יגיעו "אל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם".

משנת תש"י ועד שנת תשל"ב כתב הרבי בדרך כלל מכתב אחד לקראת חגי תשרי ומכתב אחד לחג הפסח. משנה זו ואילך החל לכתוב שני 'מכתבים כלליים' ולפעמים שלושה.

לפני כשלושים שנה כונסו כל המכתבים שתורגמו ללשון הקודש בשני הכרכים של 'איגרות מלך', שיצאו לאור בהוצאת קה"ת. המכתבים הופיעו שם על-פי סדר השנים, ולצד מכתבי תשרי וניסן כלולים בכרכים האלה עוד 'מכתבים כלליים' שכתב הרבי בהודמנויות אחרות.

כדי לקרב יותר את האוצר העצום הזה אל הציבור הרחב החליטה הוצאת 'מעיינות' להגיש מבחר מהמכתבים האלה במהדורה חדשה, מהודרת ומאירת עיניים, תוך כדי סידור המכתבים לפי נושאים המרכזיים הנדונים בהם.

הכרך הראשון מוקדש לחגי תשרי והכרך השני לחג הפסח. בכל אחד ואחד מהכרכים מוגשים יותר משלושים מכתבים.

אחד הדברים המאפיינים מאוד את המכתבים האלה הוא שפע ההערות ומראי המקומות המובאים בתחתית כל מכתב, ומעניקים מקורות והרחבות כמעט לכל מילה המופיעה בו. בהערות האלה טמונה גאונות מופלאה, והן מחייבות לימוד ועיון בכובד ראש. חסידים נהגו ללמוד בהעמקה את המכתבים עם ההערות, מתוך עיון במקורות שצינו, ושם נגלה לעיניהם עולם מופלא, שהמחיש כי כל מילה במכתב מדויקת ויסודתה בהררי קודש.

וראות כי תהיה לו ולכל ישראל שנה טובה ומתוקה.

אחדות בעבור השנה כולה

חגי תשרי מתאפיינים במוטיב האחדות של כל עם ישראל. בשבת שלפני ראש השנה קוראים בתורה "אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלוקיכם", ובהמשך מפורטים כל הסוגים שבעם ישראל מ'ראשיכם שבטיכם' ועד 'חוטב עציך ושואב מימך'.

המוטיב הזה היה חיוני כאשר עם ישראל היה לעם, במעמד הר סיני, והוא נחנך בכל שנה ושנה, כשעומדים להכתיר מחדש את הקב"ה למלך: "כשם שמתן תורה היה כרוך בהקדמה של 'כאיש אחד בלב אחד', כשבני ישראל חנו מאוחדים 'נגד ההר' כדי לקבל את התורה — כך כאשר בני ישראל מתכוננים ל'תמליכוני עליכם', להכתרה של מלך ישראל בראש השנה, באה תחילה ההקדמה של 'אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלוקיכם'".

האחדות באה לידי ביטוי בראש השנה וביום הכיפורים, שבהם מתקבצים כל הגוונים שבעם ישראל, מכתירים את הקב"ה למלך עליהם ועל העולם כולו וחושפים את הנקודה היהודית הפנימית שבקרבם, המחברת תמיד עם מקורה האלוהי. "גם המחצית השנייה של החודש נפתחת במצוות סוכה, המקיפה ומאחדת את כל הנמצאים בסוכה, למגדול ועד קטן, במידה שווה עד שאומרים: 'כל ישראל ראויים לישוב בסוכה אחת'".

האחדות מתבטאת ביתר הדגשה במצוות ארבעת המינים, המייצגים את ארבעת הסוגים שבעם ישראל, החל באלה שיש בהם תורה ומצוות 'ועד למי שהם (לעת עתה) בלי 'טעם' ובלי 'ריח'. ודווקא כאשר כל ארבעת המינים מתאחדים יחד — אפשר לקיים בהם את המצווה.

כמרכן הסיום והחותם של חגי תשרי, בשמחת תורה, מאופיין במוטיב האחדות. הכול רואים כי השמחה חובקת ומקיפה את כל שכבות העם, אנשים נשים וטף, מכל הסוגים והגוונים, שכולם באים לשמוח יחד עם התורה.

רעיון האחדות שמאפיין את חגי תשרי מעניק כוח ליישם את האחדות בכל ימות השנה, בקיום המצווה "ואהבת לרעך כמוך" — "לאהוב יהודי, כל יהודי, כפי שהוא ובכל מקום שהוא, 'כמוך', כמו את עצמך, כמו חלק ממך". ■

של זמן ושל שלבים ותהליכים, ואילו התשובה מדלגת מעל כל השלבים, ובכוחה לשנות אפילו את העבר. הקב"ה "העניק לתשובה את התכונה המיוחדת של היותה למעלה ממגבלות, אף ממגבלות של זמן, וכך ברגע אחד היא משנה ומחליפה את כל העבר, שנעשה בתכלית השלמות".

והקב"ה מבטיח "שכל אחד ואחת, כל מי שיחליט לחזור בתשובה, יצליח להשיג זאת 'בשעתא חדא וברגעא חדא', ברגע אחד"; ו'שעה' גם במשמעות של פנייה, תפנית — על-ידי תפנית אחת לכיוון הנכון מצליחים לתקן ולהשלים את כל מה שהיה צריך לעשות בעבר.

על-ידי המאמץ בעשיית תשובה מביאים לידי כך "שהשנה המסתיימת תהיה שנה של שלמות, ופירושה של 'שלמות' הוא בשתי הבחינות — הן שהשנה תהיה מלאה ולא יחסר בה דבר, הן שתהיה מוצלחת ומושלמת".

חשבון נפש מדויק

ההכנה לימים הנוראים מתחילה בחודש אלול, בחשבון נפש שכל יהודי נדרש לעשות על השנה החולפת. אבל חשבון נפש והכרת המגרעות אינם תכלית כשהם לעצמם. המטרה היא לתקן ולהשלים את מה שהיה חסר בשנה האחרונה, כדי שהשנה הבאה תהיה טובה ומתוקה יותר ברוחניות, וממילא תהיה שנה טובה ומתוקה בגשמיות.

לכן חשוב להיזהר משקיעה בתחושות של דכדוך, לנוכח מסקנותיו של חשבון הנפש. חשוב לזכור את הכלל שהתורה קבעה: "לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו". לכאורה, מה רע אם האדם מפחית מערך המעשים הטובים שעשה, אם התוצאה מהערכת-חסר זו תהיה שהוא יחליט להוסיף בפעולות טובות?

אלא שכשם שהאדם צריך להישמר מהגזמה בהערכת מעלותיו, כך אל לו להפריז במשקלם של המגרעות והחסרונות. "הלך רוח של דיכאון, וכל-שכן של ייאוש, חס וחלילה, הוא אחד הדברים המחלישים את ההחלטות ברצון להשתפר".

על האדם לזכור כי הטוב והקדושה הם נצחיים, ולכן הם מצטברים ובסופו של דבר מכריעים את הכף לכיוון החיובי, בעוד הדברים השליליים, הנובעים מהנפש הבהמית ומהיצר הרע, מוגבלים מעצם מהותם, ולכן הם זמניים ובני-חלוף, ועל-ידי תשובה אמיתית הם ניתנים לתיקון וכידו של האדם לנקות את הפגמים שגרמו.

הכרה זו חייבת לעורר בלב כל יהודי תחושות של עידוד ותקווה שהעתיד יהיה טוב יותר, ותחושות אלה יולידו החלטות מעשיות שיבטיחו ביתר

נשמרתא דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לדרך היומית

סוכה נג – כיצה יא

ולכן, ה"בעלי תשובה" ש"אומרים אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו" – מבינים שצריכים לעשות תשובה עוד הפעם על הענינים שכבר עשו תשובה עליהם.

(ע"פ תורת מנחם ח"י ע' 128)

שפלותו של הלל

תניא אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמה בשמחת בית השואבה אמר כן אם אני כאן הבל כאן ואם איני כאן מי כאן (סוכה נג, א)

קשה, וכי זה הוא ענוותנותו של הלל?

אך הענין הוא, למשל פרוטה, אף על פי שדינר חשוב ממנה, אף על פי כן יש לה ערך כנגדה. ודינר יש לה ערך כנגד דינר זהב, אבל פרוטה אין לה ערך כנגד דינר זהב. אמנם לכולם אין שום ערך כנגד מרגניתא דלית בה טימא.

והנה בשמחת בית השואבה שואבין את רוח הקודש, ועל שם כך נקרא שמחת בית השואבה. וזהו שאמר הלל, אם אני השפל בא כאן לשאוב רוח הקודש, הכל ראויים להיות כאן, כי כולם חשובין ממני. אם אין אני כאן, שמצד הדקדוק של מדת הדין איני ראוי לזה, אם כן מי כאן, שהרי כולם, גם הנעלים ביותר, הם כאין נגדו יתברך, כמשל הנזכר.

(אור תורה סימן תלא. תורת שמואל תרל"ב ח"ב ע' תקו)

שינה רוחנית

לא מעמנו מעם שינה דהו מנמנמי אכתפא דהרדי (סוכה נג, א) וביאור הלימוד וההוראה בעבודת ה':

בנוגע לשינה – מבואר בחסידות (ורואים גם במוחש) שהיא סתירה וניגוד לענין השכל, ואינה סתירה לאברי העיכול, למשל, שפועלים פעולתם גם בעת השינה, ואפילו לא לכת הדמיון (כח המדמה), שפעולתו בעת השינה דוקא, שכן, בשעה שהאדם ער, ישנה הפעולה של כח השכל שמנהיג את האדם בדרך הנכונה, ומגביל ומגדיר את כח המדמה שלא ירד מן הדרך הנכונה, משא"כ בעת השינה, שכח השכל אינו פועל פעולתו, אזי מתגבר כח המדמה, עד שיכול לחבר שני הפכים בכח אחת.

ודוגמתו בעבודת ה' – כאשר בני ישראל אינם במעמד ומצב ד"אני ישנה בגלותא, אלא כל מציאותם היא במעמד ומצב ד"ער", אזי כללות עבודתם בקיום התומצ"צ היא בשלימות, כיון שהמוחין שבראש פועלים פעולתם – החל מהענין ד"שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", שמתבונן ורואה במציאות הבריאה את הקב"ה, ובמילא, לא שייך שמציאות הבריאה תעביר אותו מן הדרך הנכונה.

– האפשרות להסית יהודי לענין בלתי-רצוי אינה אלא מבחוץ הימנו, שכן, מצד עצמו רוצה כל יהודי לקיים רצון ה', אלא ישנם ענינים שאינם שלו, שלכן נקראים בשם "סטרא אחרא", להיותם מצדו האחר של יהודי, שנטפלים אליו ורוצים להעבירו מן הדרך הנכונה;

אמנם, כששכלו ער ומתבונן כו', אין שום דבר יכול לבלבלו מעבודת ה', ולא עוד אלא שמנצל את הדבר המבלבל גופא לתוספת כח והתאמצות יתירה בעבודת ה' – כהדוגמא שהובאה באגה"ק מצוואת הריב"ש: "כגון נכרי המדבר ומבלבלו בתפלתו", שמתבונן "מה זאת עשה ה' לו, אין זאת כ"א כדי שיתגבר ויתאמץ יותר בתפלתו .. מענין זה עצמו כשישים אל לבו ויתבונן ענין ירידת השכינה כביכול .. בבחינת גלות .. כדיבור נכרי זה המדבר דברים המבלבלים עבודת ה' כו'".

(תורת מנחם ח"י ע' 69)

תיקון מאכל אדם

אשה היתה בוררת חטים לאור של בית השואבה (סוכה נג, א) "חטים" – הם מאכל אדם, ולכאורה אין צורך לבוררם, שכן, בידעו שהם מאכל אדם, יכול הוא לאכלם כמו שאר בני האדם;

אמנם, כאשר כל ירושלים מאירה באור בית השואבה, אור של קדושה – אזי יכולים וצריכים להבחין ולברור גם את ה"חטים", הענינים שעד עתה היו חשובים אצלו כראויים למאכל אדם, האם הם אכן ראויים אליו, בהתאם למעמדו ומצבו עתה, כפי שהיא מוארת באור בית השואבה!

דהנה, גם ב"מאכל בני אדם" גופא יש חילוקי דרגות: יש דברים שביחס לפלוגי ראויים הם ללא כל חשש, ואעפ"כ אינם ראויים למי שנמצא בדרגא נעלית יותר. וע"ד שמצינו בגמרא בנוגע לחילול השם: "היכי דמי חילול השם, אמר רב כגון אנא אי שקילנא בישרא מטבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר", אע"פ שאצל שאר בני אדם הרי זו הנהגה ע"ד הרגיל.

ומזה מובן גם בנוגע לאדם זה עצמו – שגם אם במעמדו ומצבו הקודם ה' יכול לאכול ה"חטים" ללא חשש, הרי במעמדו ומצבו עתה, כשמאיר אור בית השואבה, צריך לחזור ולברור ה"חטים", לבחון האם אכן ראויים הם ומתאימים עבורו.

(תורת מנחם ח"י ע' 58)

הזכרת חטאים בזמן שמחתנו

יש מהן אומרים אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו אלו חסידים ואנשי מעשה ויש מהן אומרים אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו אלו בעלי תשובה אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחול לו (סוכה נג, א)

לכאורה, מה מקום יש בעת שמחה גדולה זו (עליה אמרו שמי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו), להזכיר חטאים ואת הצורך לשוב בתשובה?

מה גם שזה-עתה באים מראש השנה ויום הכפורים, ועדיין לא ה' זמן ואפשרות לענין של חטא, דמהאי טעמא נקרא יו"ט ראשון של סוכות "יום הראשון" – "ראשון לחשבון עונות", ואיך שייך להזכיר במוצאי יום טוב ראשון של סוכות אודות חטאים?

והביאור בכל זה:

מבואר בתניא הטעם שאמר דוד "וחטאתי נגדי תמיד" – גם בהיותו במעמד ומצב שאינו שייך לענין של חטא, כאמרו "ולבי חלל בקרבי", שפירושו (כמבואר לעיל מינ' בתניא) "שאינו לו יצר הרע כי הרגו בתענית" – שגם מי "שכבר עשה תשובה נכונה, הרי עיקר התשובה בלב, והלב יש בו בחינות ומדרגות רבות, והכל לפי מה שהוא אדם וכו'", ובמילא, כשמתעלה לדרגא נעלית יותר, לא מספיק זה שכבר עשה תשובה נכונה, אלא צריך להגיע "לתשובה עילאה יותר מעומקא דלבא יותר", וכיון שעבודתו של דוד היתה באופן של עליות תמידיות מדרגא לדרגא, לכן אמר "וחטאתי נגדי תמיד" (גם לאחר שאל ה' לו יצה"ר), כי, כדי לעלות לדרגא היותר עליונה, צריך להוסיף בעבודת התשובה על הענינים שהיו אצלו כמה זמן לפניו.

ולכן:

דוקא בחג הסוכות, שאז נמצאים בני ישראל בדרגא נעלית יותר, באים להכרה שהתשובה שהיתה בעשרת ימי תשובה וביום הכיפורים (ובד' הימים שבין יום הכיפורים לסוכות) אינה מספיקה לגבי הדרגא דחג הסוכות, ועל אחת כמה וכמה שתשובה זו אינה מספיקה לגבי הדרגא דשמחת בית השואבה שמשם שואבים רוח הקודש!

מי השכן של מי

אוי לרשע אוי לשכניו טוב לצדיק טוב לשכניו (סוכה נו, ב)
כאשר פוגש הצדיק יהודי שבחיצוניות הרי הוא נראה שלא כדבעי,
יכול הצדיק להתרחק ממנו שהרי "אוי לרשע אוי לשכניו";
מלמדת הגמרא את הצדיק, שאין הדבר תלוי אלא בו:
עליו לדבר עם אותו יהודי ב"דברים היוצאים מן הלב", ולפעול
עליו שאותו יהודי יהיה השכן של הצדיק, ויתקיים בו "טוב לצדיק
טוב לשכניו"!

(ע"פ שיחות קודש תשל"ה ע' 46)

סיפוק צרכי הגוף – ללא הנאה

א) לא טעמנו טעם שינה דהו מנמנמי אכתפא דהרדי (סוכה נג, א)

היינו, שהי' אמנם ענין של שינה, אלא שלא הי' בזה טעם.
וזהו הפעולה דשמחת בית השואבה – "שלא טעמנו טעם שינה",
שלא יהי' "טעם", עריבות ("געשמאק") ותענוג בענין השינה:
הקב"ה ברא את הגוף – והרי הנשמה קשורה עם הגוף – באופן
שזקוק ומוכרח לענין השינה, ועד כדי כך, שהנשבע שלא יישן ג' ימים,
מלקין אותו וישן לאלתר. והיינו משום שלא שייך כלל בלא שינה ולכן
שבועה זו היא "שבועת שווא".
אמנם, הן אמת שמוכרח לישון, ואין הדבר תלוי בבחירתו, אבל
אעפ"כ, ניתנה לו בחירה – אם לטעום טעם שינה, או שהשינה תהי'
באופן של הכרח, "אנוס על פי הדיבור".
ובענין זה היא פעולת שמחת בית השואבה:

שמחת בית השואבה לא היתה באופן של ביטול הטבע שהרי היה
גם זמן של אכילה ושתי', אבל שמחת בית השואבה דורשת מיהודי
שלא יהי' אצלו "טעם שינה": אתה עייף, ובליט ברירה הנך מוכרח
לישון (כיון שהתורה אומרת שאין לך ברירה, כנ"ל ש"מלקין אותו
וישן לאלתר"); אבל, מה שביכולתך לפעול בעצמך – שענין השינה יהי'
אצלך באופן שאין בו "טעם", לא הסברה בשכל, לא תענוג ולא הרגש,
כפי שהדבר מתבטא בשינה באופן ד"הו מנמנמי אכתפא דהרדי".
(ע"פ תורת מנחם חלק לה ע' 114)

חשיבות חינוך הבנות

**מעשה במרים בת בילגה שהמירה דתה והלכה ונשאת
לסרדיוט אחד ממלכי יוונים. כשנכנסו יוונים להיכל היתה
מבעטת בסנדלה על גבי המזבח ואמרה, לוקום לוקום עד מתי
אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת
הדחק. וכששמעו חכמים בדבר קבעו את מבעתה וסתמו את
חלונה** (סוכה נו, ב)

ומכאן רואים שלא כטעות העולם שבעיקר צריכים להשתדל בנוגע
לחינוך הבנים, ואילו בנוגע לחינוך הבנות יכולים לצאת ידי חובה ע"י
אמירה אחת או שתיים בנוגע להנהגת הבית.

דהנה בגמרא כאן מדובר אודות נערה שידעה אודות ענינו של המזבח
– שמקריבים עליו קרבנות ותפקידו לעמוד לישראל בעת צרתם, וידעה
זו היתה לה גם ללא השתדלות מיוחדת – להיותה בת כהן. אלא שהי'
חסר בהשתדלות בנוגע לחינוכה של אותה נערה מתוך יראת ה' כדבעי.
וגודל הענין יובן בהקדים תיאור המצב שהיה אז – דהנה היוונים
משלו ושלטו בכל ארץ ישראל ועד שהיתה להם שליטה גם בבית
המקדש (כמבואר במסכת שבת), וטמאו כל השמנים שבהיכל, ומוכן
גודל הקושי לעמוד בנסיון ולא להתפעל מההעלם וההסתרה הגדול
הלזה, כשרואים שהיוונים כבשו את ביהמ"ק יחד עם קדש הקדשים –
מקום שאפילו למלאכים אסור להכנס בו, וגם הכהן גדול נכנס לשם רק
"אחת בשנה", ולעבודה קבועה בלבד, ואילו עכשיו מטיילים ושולטים
שם היוונים.

ונסיון זה הוא גדול יותר מאשר הנסיון שהיה בזמן הרומאים, שהם
כבשו את ביהמ"ק ושרפוהו כך שביהמ"ק אינו קיים. אבל כאן הרי
היוונים לא טענו שרצונם להחרים את ביהמ"ק, אלא אדרבה – שבית
המקדש יהיה קיים, אבל שיעשו שם את רצונם של היוונים, להקריב
בו דבר אחר רח"ל, ושידליקו בו המנורה, אבל בשמנים טמאים, וזהו
השפלה גדולה עוד יותר עבור בני ישראל.

ובמעמד ומצב כזה שנמשך לא שנה אחת ולא שתי שנים כו', ורואים

שאין הקב"ה עומד לישראל בעת צרתם, הנה גם כשישנו ענין החינוך, הרי זה
נסיון גדול להשאר עם בני ישראל ולא להצטרף ליוונים ("נשאת לסרדיוט"),
ומכל מקום היתה טענה על שלא השקיעו כוחות בחינוכה, שתהי' מוכנה
להתמודד עם נסיון גדול במעמד ומצב של העלם והסתרה גדול שכזה!
וחסרון זה בהשתדלות בחינוך כדבעי, השפיע והשאיר כתם לא רק על בית
אבי' ואמה, אלא גם על כל המשמרת כולה, מטעם "אוי לרשע ואוי לשכניו",
ולדורות, שחולקת בדרום וטבעתה קבועה וחלונה סתומה.
ומזה רואים עד כמה יש להשקיע בחינוך הבנות כדבעי!

(ע"פ תורת מנחם חנ"א ע' 61 ואילך)

מסכת ביצה

זה היום תכלית מעשיך

שני ימים טובים של ראש השנה.. נולדה בזה אסורה בזה
(ביצה ד, ב)

שהם ודאי חוק קבוע להיות כיום ארץ (רש"י)

וכתב הרמ"ז ר"פ בא, שיומא דראש השנה הוא בדוגמא איך
שבבריאת העולם לא הי' לילה ביום השבת שהוא יום השביעי
לבריאה, כי כתי' ערב ובקר רק ביום הששי, וביום השבת לא נאמר
ערב ובקר, כי האיר אור היום ל"ו שעות – י"ב דיומ וא"ו בו נברא
אדם הראשון, וכ"ד דיומ השביעי (וכ"כ במד"ר בפ' בראשית פ"א,
ב, שאותה האורה שימשה ל"ו שעות).

וביאור שייכות ענין זה לב' הימים של ראש השנה יובן בהקדים
מה שאנו אומרים בתפלת מוסף דר"ה "זה היום תחלת מעשיך",
וידועה השאלה, דהלא ראש השנה הוא יום ו' למעשה בראשית,
שבכ"ה באלול נברא העולם, ור"ה הוא יום בראש אדם הראשון,
שהוא יום ו' למעשה בראשית, וכמאמר רז"ל על הפסוק אחר
וקדם צרתי – שנברא אחר למעשה בראשית, ואם כן איך אומרים
על זה "תחלת מעשיך".

ויובן בהקדים דכ"ה באלול הוא בחינת "כה", וראש השנה הוא
בחינת "זה" ("זה היום כו"). וההבדל בין בחינת כה לבחינת זה
הוא על פי מאמר רז"ל כל הנביאים נתנבאו בכה ומשה רבינו נתנבא
בזה, והוא ההבדל בין אספקלריא שאינה מאירה לאספקלריא
המאירה.

והענין הוא דבריאת העולמות היתה מבחינת כה, כי בכדי לברוא
את העולמות היה צריך להיות בחינת צמצום כדי שלא יתבטל
העולם ממציאיותו, והיינו בחינת כה, שהוא העלם והסתרה האור
עצמו ואינו מאיר אלא בחינת הארה מצומצמת בלבד.

אמנם תכלית כוונת בריאת העולמות הוא כמאמר רז"ל נתאוות
הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, שיאיר בעולמות האור עצמו,
וכמו שכתוב אשר ברא אלוקים לעשות, פירוש לתקן, היינו לפעול
שיאיר בעולמות האור שלפני הצמצום, והיינו בחינת "זה היום".

ומיהו העושה עבודה זו, הוא האדם על ידי התומ"צ וכמו שכתוב
אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי, דפירוש ארץ קאי על כלליות
הבריאה, וכמ"ש בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ,
ואמרו רז"ל במד"ר את השמים כולל כל צבא השמים, ואת הארץ
כולל כל צבא הארץ. ומה שאנכי עשיתי את הארץ וכל אשר בה –
הוא בשביל שאדם עליה בראתי, בראתי בגימטריא תרי"ג, שמכוון
בריאת האדם הוא בשביל שיקיים תרי"ג מצות, וכמאמר רז"ל במד"ר
אלה תולדות, אלה בשביל מי נבראו ובשביל מי הם קיימים, בזכות
ואלה שמות בני ישראל, ואלה בזכות מי כו' – בזכות אלה העדות
והחוקי' והמשפטי'.

ולכן יום בריאת האדם הוא תחילת מעשיך, כלומר שזהו עיקר
מכוון הבריאה, מה שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים,
ושהאדם על ידי עבודתו ימשיך גילוי אלקות ("זה היום").

וכל ר"ה הוא התחדשות החיות, וזהו שב' ימים דר"ה הם כיומא
אריכתא, שגם הלילה שביניהם כיום יאיר כמו שהיה בתחילת
הבריאה, כי לילה היינו חושך הצמצום, אמנם על ידי שנברא האדם
שהוא על ידי עבודתו ממשיך גילוי אלקות שלמעלה מאור וחושך,
מאיר הלילה כמו היום, וכן הוא בכל ר"ה שמתחדש בו ההמשכה
זו וממילא הרי זו קדושה אחת ויומא אריכתא.

(ע"פ לקוטי תורה תורת שמואל תרל"ב ח"ב ע' תקט,

ספר המאמרים תרנ"ז ע' א"ד)

וידע כל פעול

בסיום מכתב הרבי
לקראת השנה החדשה
כתב הרבי:
בברכת כתיבה וחתימה
טובה
לשנה טובה ומתוקה
בגשמיות וברוחניות גם
יחד

והוסיף בכתי"ק:
ובכל העולם והבריאה
כולה
חתימת יד קודשו

בברכת כתיבה וחתימה טובה
לשנה טובה ומתוקה
בגשמיות וברוחניות גם יחד

וידע העולם והבריאה
בברכת כתיבה וחתימה טובה

יפוצו מעיינותיך חוצה

ביקור בספריית 'מעיינותיך' / בנימין ליפקין

דרך מצוותיך ארוץ

דרך מצוותיך לרבנו ה'צמח צדק' מבואר

(רצג). ובמקום אחר כתב: "בכלל הנה הספר דרך מצוותיך קל לפי ערך ההבנה" (שם ח"ז עמ' קז), ובמקומות אחרים כתב ללמוד "דרושים מסוימים בספר דרך מצוותיך".

למרות סגנונו השונה של ספר זה כאמור, במידה מסוימת הוא עדיין נשאר חתום מאנשים רבים. על-אף הסדר השולט בו, עדיין מוזכרים בו מושגים רבים מופשטים מעולמה של תורת חסידות חב"ד, לעיתים רבות בקיצור נמרץ; כמו כן, קשר העניינים בין נושא לנושא ובין פרק לפרק לא תמיד בולט לכל מעיין; גם ביאורי החסידות לפסוקים ומאמרי חז"ל המצויים לרוב בתוך המאמרים,

מובאים לעיתים רבות בקצרה ממש וכמעט בדרך רמז; ובנוסף לכל זאת – ביאורי הקבלה המתומצתים מכתבי האריז"ל, אשר במקרים רבים הם התשתית לביאור כולו, הם בבחינת חידה ומליצה למעיינים שלא הורגלו בסגנון זה.

במהדורה הנוכחית, בה מופיעים המאמרים לפי סדרם בחיבור המקורי, מופיע בתחילה המאמר כפי שהוא בתבניתו המקורית, עם פיסוק, פענוח ראשי-תיבות וחלוקה לפסקאות. בנוסף, הושקעו מאמצים רבים בביאור והסברת המאמרים. לאחר הבאת המאמר כפי שהוא במקור, מופיע המאמר עם פירוש צמוד, המבאר את המושגים העמוקים שבו, מפרש את קישורי העניינים בין הנושאים השונים שמובאים בו ונותן מבוא להבנת העומק הטמון במהלך המאמר כולו. בהערות בשולי הגיליון באו מובאות קצרות ממאמרי חסידות אחרים, ותוספת הסבר לנושאים המבוארים בפנים.

בסוף כל פרק בא סיכום המועיל לתפיסת רצף

העניינים המובאים בפרק.

לאחרונה ראה אור כרך חדש של 'ליקוט מאמרים' מתוך הסדרה כולה, המאמרים היסודיים ביותר בספר 'דרך מצוותיך' הנלמדים כסדר בישיבות חב"ד. כך יוכל כל לומד לעיין במאמרים העיקריים גם בלי להחזיק בכל הסדרה.

הספר 'דרך מצוותיך' – טעמי המצוות' חובר על-ידי אדמו"ר הצמח-צדק. ספר זה נחשב כאחד מספרי היסוד של תורת חסידות חב"ד ובו נתבאר תוכנו של מצוות התורה על-פי דרך חסידות חב"ד. יש בנותן טעם לסקור ספר חשוב זה בגיליון הנוכחי היוצא לאור לקראת ערב ראש השנה, יום הולדתו של המחבר, רבנו ה'צמח צדק' זי"ע.

הספר מתייחד משאר ספרי חסידות חב"ד בסגנונו השונה. רוב ספרי החסידות נכתבו בסגנון של דרושי חסידות שנאמרו בהקשר לפרשת השבוע או המועדים, כאשר מיד לאחר ה"דיבור המתחיל", עובר המאמר לביאור עמוק מעולמה של החסידות, ובכדי "להיתפס" לעניין, הלומד צריך להתמצא בסגנון הייחודי של דרושי החסידות.

לא כן הספר 'דרך מצוותיך'. ספר זה הוא היחיד מספרי אדמו"ר חב"ד שנכתב מלכתחילה כמאמרים בודדים שכל אחד מהם מיועד לביאור נושא מסוים – מצווה אחת מתרי"ג המצוות.

בתחילה מביא אדמו"ר הצמח-צדק את לשון הציווי מהתורה שבכתב, מציין את מנין המצווה על-פי 'מנין המצוות' שבספר החינוך, מביא בקצרה את ביאור עניינה של המצווה מספר החינוך או ספר המצוות לרמב"ם, ואחר כך מביא את טעמי המצוות כפי שנתבארו בתורת הסוד – בזוהר הקדוש ובכתבי האריז"ל. בשלב זה, מובאים ביאורי הקבלה כפי שהם, בקצרה ובתמציתיות ללא כל ביאור. רק אחר כך מתחילה הצעת הדברים וביאורם על-דרך החסידות ואור החסידות הזורח מהם מוביל להכרת המוח בקשר החזק של הבורא עם הבריאה ומאיר את הלב לעבודת ה'.

כ"ק אדמו"ר זי"ע הציג בהזדמנויות רבות שהמתחילים בלימוד החסידות, ילמדו תחילה מתוך ספר זה. וכך כותב הרבי: "ילמדו את ספר דרך מצוותיך לאדמו"ר הצמח-צדק, אשר כתוב הוא בסגנון יותר רגיל ובמידה מסוימה כל ענין מבואר בפני עצמו" (אגרות-קודש חט"ו, עמ' 10).

כ"ק אדמו"ר זי"ע הציג בהזדמנויות רבות שהמתחילים בלימוד החסידות, ילמדו תחילה מתוך ספר זה. וכך כותב הרבי: "ילמדו את ספר דרך מצוותיך לאדמו"ר הצמח-צדק, אשר כתוב הוא בסגנון יותר רגיל ובמידה מסוימה כל ענין מבואר בפני עצמו" (אגרות-קודש חט"ו, עמ' 10).

